STRIP KIOSK

nr 12

oktober 2022

HET GEHEIM VAN DE SPRIETATOOM

DE LOMBARD COLLECTIE: Rik Ringers

MARC SLEEN en de Standaard-situaties

RECLAMEBALPENNEN van Dupuis

Focus op: LEVE DE SPORT

STOPCOLOR filmrolletjes

DE VINYL-POPPEN VAN SICA

't Vlaams Stripcentrum

Fenix en Sfinx zijn niet te stoppen!

Volgende titels verschijnen in oktober 2022:

Thomas Pips - Hakim D'Atcha De Ridder van de Steppen

Dees Dubbel - De Mollekuulmoller

Nonkel Zigomar - Het Hambras Serum *(in het Antwerps)*

Hurey - Het Atoomeiland

Opa - Deel 6

Fred Morgan - Het gebergte der edelsteenen

(Oude spelling in het binnenwerk)

Alle informatie op de website:
www.vlaamsstripcentrum.be

STRIPKIOSK
Nummer 12
Oktober 2022

HOOFDREDACTIE
Peter Van Hooydonck

WERKTEN BOVENDIEN MEE AAN DIT NUMMER
Marc de Lint
Jean-Pierre Hendrickx
Yves Kerremans
Bert Matla
Philippe Mouvet
Rudi Roelandts
Michael van Hartskamp
Jos Verbeek

OPMAAK
Sem Laerenbergh

OMSLAG FOTO
Fotograaf onbekend

AUTEURSRECHTEN
Afbeeldingen Marc Sleen
© Stichting Marc Sleen
www.marc-sleen.be
Afbeeldingen Willy Vandersteen
Copyright © Standaard uitgeverij en de Erven Vandersteen
Overname van artikels of illustraties, zelfs gedeeltelijk, is niet toegelaten zonder uitdrukkelijke en schriftelijke toestemming van de uitgever. Copyright van afbeeldingen of foto's berust bij de diverse auteurs en uitgeverijen

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Frank Bogaerts
Gaspar Verreyckenstraat 6,
2610 Wilrijk

OPLAGE
500 exemplaren

WWW.VLAAMSSTRIPCENTRUM.BE
info@vlaamsstripcentrum.be

Toen ik het artikel en de illustraties van de Dupuis vinyl-popjes onder de ogen kreeg, overviel me een gevoel van weemoed. Onmiddellijk werd ik in de tijd gekatapulteerd, het moet ongeveer in 1966 geweest zijn en herbeleefde ik een niet zo fraaie episode uit mijn prille jeugd. Mijn broer Walter mocht een verjaardagsfeestje organiseren en één van de cadeaus die hem te beurt viel, was een Smurf-vinyl-pop. Dat kon ik als jaloers knaapje niet verkroppen en ik huilde zo hard totdat mijn broer in al zijn goedheid mij met de Smurf liet spelen. Er is ook een foto van bewaard, nee ik ben er niet trots op... Zo zie je maar, beste lezer, strips zorgden al heel vroeg in mijn leven voor commotie.

Intussen ligt *StripKiosk* 12 al weer op de tafel te blinken. Met dank aan de schare trouwe auteurs die altijd hun beste beentje voorzetten om jullie op wat lekkers te vergasten. En auteurs kunnen we nooit genoeg hebben! Hierbij nog eens een warme oproep om ook eens in te pen te kruipen en iets fris of verrassends bijeen te schrijven. Probeer het eens!

In afwachting kunnen jullie genieten van het aanbod van nummer 12. Het vervolg van de Suske en Wiske-analyse, artikels over Marc Sleen, die in 2022 nog steeds zijn virtuele 100ste verjaardag viert. Ook uitgeverij Dupuis zit aan de feestdis en viert zijn 100-jarig bestaan. Wij vieren mee met twee artikels, één over balpennen en één over de reeds genoemde vinyl-poppen.
Verder nog een bonte waaier weetjes en boeiende verhalen!

Enjoy!

Peter Van Hooydonck
Hoofdredacteur

HERNIEUWING VAN JE ABONNEMENT OP STRIPKIOSK

In 2023 is *StripKiosk* alweer aan zijn eerste lustrum toe. Ook in de 5de jaargang mag je rekenen op 3 nummers én een premium-album. Helaas zijn de drukkosten weer wat verhoogd zodat de prijzen wat moeten aangepast worden.

- 50 euro voor de 3 nummers + het premium-album, als je ze komt ophalen in het Vlaams Stripcentrum op één van de beurzen waar 't Vlaams Stripcentrum een stand heeft
- 65 euro wanneer je wil dat dit alles verzonden wordt naar een adres in België
- 70 euro wanneer je wil dat dit alles verzonden wordt naar een adres buiten België

Storting van het juiste bedrag met vermelding "StripKiosk 2023" op het rekeningnummer BE40 0689 1048 4463 op naam van 't Vlaams Stripcentrum.

Deel 3

De avonturen van Suske en Wiske: De Sprietatoom

Na hun ontmoeting op het eiland Amoras, stappen de twee vrienden Suske en Wiske nieuwe avonturen tegemoet. Willy Vandersteen plaatst ditmaal de setting in eigen land en verwent de lezer met een grote dosis spanning. Maar *De Sprietatoom* zal altijd in de herinnering blijven door de introductie van een nieuw personage. Lambik verrijkt als loodgieter-detective het clubje vrienden en zal zorgen voor de vrolijke noten.

Door Peter Van Hooydonck

Met dank aan Michael van Hartskamp

Het geheim van de Sprietatoom

Tussen 15 mei en 27 september 1946 verschenen de 226 strookjes van *De Sprietatoom* in de kranten *De Nieuwe Standaard* en haar populaire editie *Het Nieuwsblad*. Op 14 mei 1946 was in de krant al een tekstuele aankondiging geplaatst om het verhaal in te leiden. De aankondigingsstrookjes tonen de lezer een nieuw personage: een verwarde man met een bolhoed en een loodgieterstang. Zijn naam wordt voorlopig geheimgehouden, maar in de loop van het verhaal wordt het duidelijk dat het Lambik is, Vandersteens meest bekende en populaire stripcreatie. In een interview verklaarde Vandersteen: "*Lambik aanschouwde het levenslicht in de lente van 1946 in de Itterbeeklaan te Anderlecht. Zijn rol zou dit van grappige bijfiguur wezen....*" In de lente van 1946 woonde Vandersteen in Ganshoren. Dus zal het personage eerder dateren van de winter 1945-46 toen hij effectief nog in de Itterbeeklaan woonde.

Eerste schets van Lambik met niet-gebruikte scène uit De Sprietatoom. *Rechts onderaan op hetzelfde stukje papier: Vandersteens handschrift: Pukkel, later Lambik.*

Willy Vandersteen moet een grote liefde gekoesterd hebben voor de Vlaamse Kempen, want net zoals *Rikki en Wiske* start ook dit verhaal in de stille Kempen, het grote zandachtige gebied in de provincies Antwerpen en Limburg. Suske en Wiske maken er een kampeertocht. Het is duidelijk de meimaand, de maand waarin de oude kapelletjes langs de rurale wegen versierd worden met linten om Maria te eren.

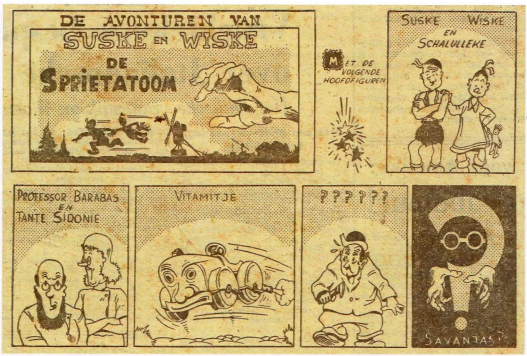

De aankondigingsstrookjes van De Sprietatoom. *Uit* De Nieuwe Standaard / Het Nieuwsblad *van 15 mei 1946.*

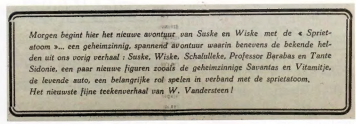

Morgen begint hier het nieuwe avontuur van Suske en Wiske met de « Spriet-atoom »... een geheimzinnig, spannend avontuur waarin benevens de bekende helden uit ons vorig verhaal : Suske, Wiske, Schatulleke, Professor Barabas en Tante Sidonie, een paar nieuwe figuren zoals de geheimzinnige Savantas en Vitamitje, de levende auto, een belangrijke rol spelen in verband met de spriet-atoom. Het nieuwste fijne teekenverhaal van W. Vandersteen !

Reeds in de kranten van 14 mei 1946 verscheen een korte tekstuele inleiding, maar de naam van Lambik wordt nog niet prijsgegeven.

's Avonds zetten ze de tenten op, maar een hevig onweer verplicht hen om onderdak te zoeken. Ze kloppen aan bij een oude hoeve, wat de bewoners aanvankelijk doet schrikken. Ze hebben blijkbaar schrik voor controleurs die het gemunt hebben op verborgen voorraden voedsel. In de slaapkamer zien we een hesp hangen en de boerin overweegt de *patatten* te verbergen. In de nasleep van de Tweede Wereldoorlog had België te kampen met belangrijke tekorten op de voedselmarkt. Clandestiene aanvoer uit het platteland zorgde voor woekerprijzen op de zwarte markt. Systemen van rantsoeneringsbons zouden nog enkele jaren blijven bestaan.

Uiteindelijk mogen de kinderen in de schuur blijven slapen. Het licht is nog maar net uit en de griezel begint al. Wiske grijpt in het donker

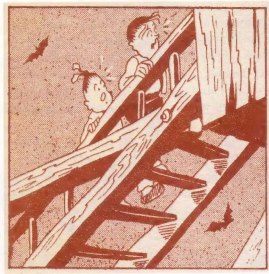

Zeer sfeervolle passage uit het begin van het verhaal. Vandersteen toont zich hier als een meester in het opbouwen van spanning!

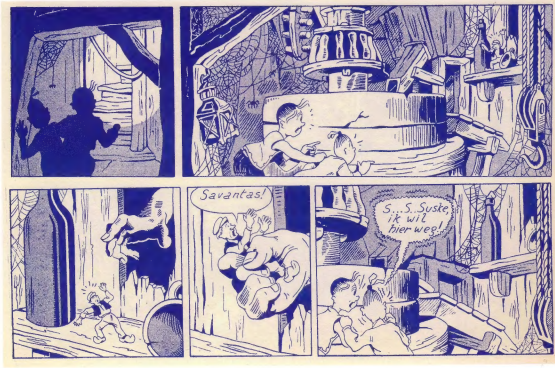

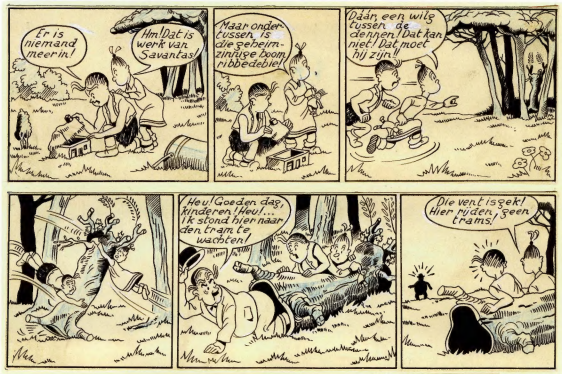
Er is niemand meer in!
Hm! Dat is werk van Savantas!
Maar ondertussen is die geheimzinnige boom nibbedebie!
Dáár, een wilg tussen de dennen! Dat kan niet! Dat moet hij zijn!
Heu! Goeden dag, kinderen! Heu!... Ik stond hier naar den tram te wachten!
Die vent is gek! Hier rijden geen trams!

De eerste ontmoeting tussen Suske en Wiske en Lambik. Lambik is al meteen in grote vorm. Originele tekening met blauw kleurpotlood om de latere rasterpartijen aan te duiden.

een klein mannetje vast, dat alsmaar de naam Savantas roept. Het kan ontsnappen door een spleet in het hout en wordt nagezeten door Suske en Wiske. Het loopt in de nacht naar een oude verlaten molen, van waaruit een lichtstraal de omgeving verkent. De kinderen rapen hun moed bij elkaar en betreden het vermolmde gebouw. Het ventje is moeilijk te vangen, maar bij het mechanisme van de malende molenstenen, zien Suske en Wiske hem stilstaan om dan direct gegrepen te worden door een onbekende hand in de donkerte. Suspens alom! Door de schrik gegrepen zoeken de kinderen een terugweg en stuiten ze op een voorraad spriet, een soort van bruinkool dat in de Antwerpse Kempen, in de buurt van Mol, werd ontgonnen en dat een surrogaat was voor steenkool. Wiske wordt op haar beurt vastgegrepen door onbekende armen, maar ze kan ontsnappen. Het is welletjes geweest en ze keren terug naar de hoeve. Ze vragen een lift, maar wanneer de voerder hoort dat ze van de molen komen, snelt de man in paniek verder waarbij de kinderen uit de kar worden gegooid. Deze eerste pagina's uit het verhaal, zeg maar de eerste 32 strookjes behoren tot de meest sfeervolle, geheimzinnigste en dreigendste uit de hele Suske en Wiske-reeks. Deze ambiance komt nog regelmatig terug in het verhaal, maar nooit zo mooi in beeld gebracht dan bij dit begin. De passages in de verlaten molen zijn om duimen en vingers van af te likken. Thuis gekomen vertellen ze alles aan tante Sidonie. Deze heeft een verrassing klaar voor Suske en Wiske: professor Barabas heeft voor hen Vitamitje gebouwd, een autootje met een menselijk gelaat. Hij rijdt niet op benzine, maar op gewoon voedsel, en blijkt erg nukkig te zijn. Tante Sidonie haalt haar hele rantsoen vlees van één maand boven, een minuscuul pakje, waarmee Vandersteen de draak steekt met de schamele voedselbedeling uit die periode. De kinderen beslissen om met Vitamitje naar professor Barabas te rijden en moeten onderweg al een boer aanspreken om een kip te kopen. Tijdens de volgende meters vliegen de eieren al uit de uitlaat!

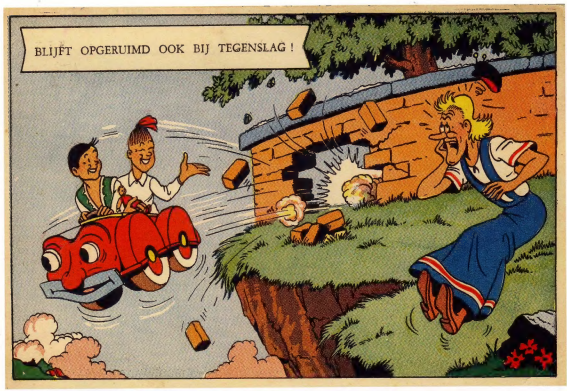

Publicitaire postkaart met het autootje Vitamitje in een centrale rol. Uitgave IMAGO, 1949.

De villa van de professor is helemaal voorzien van afschrikkingsborden en omzoomd met wolfsklemmen. In het vorige verhaal woonde hij nog in een rijtjeshuis. Hij legt de kinderen uit dat hij een grote ontdekking heeft gedaan. Hij is erin geslaagd om enkele sprietatomen te splitsen en terug aan elkaar te *plakken*! Deze plastische manier om de techniek van de atoomsplitsing voor te stellen, is typisch voor de beeldverhalen uit die tijd. Met de gloeiende atomen komen er stralen vrij waarmee mensen en voorwerpen kunnen bewerkt worden waardoor ze veel kleiner worden. Barabas heeft alles neergeschreven in een formule, maar zijn assistent heeft deze jammer genoeg gestolen. Wiske ziet er al meteen een toepassing in om de belastingbrieven te verkleinen, een vroege sneer van Vandersteen naar de hoge belastingdruk in België, een fenomeen waarmee hij later zélf vaak geconfronteerd werd. Wanneer Barabas vertelt dat zijn assistent Savantas heet (afgeleid van het Franse *savant*, wat geleerde betekent), kunnen Suske en Wiske makkelijk de puzzel leggen. Ze besluiten de strijd aan te gaan met de schurk!

Wiske geeft Vitamitje te drinken, maar ziet niet dat het een kan alcohol is. Het autootje springt hikkend over de Vlaamse wegen, op weg naar de hoeve waar alles begon. Tot hun verbazing is de omgeving sterk veranderd en lijkt de hoeve verdwenen. Wiske leunt tegen een knotwilg die blijkbaar kan spreken. Wanneer ze hem omverwerpen, kruipt er een man uit met een bolhoed, die beweert dat hij daar op de tram stond te wachten! Later zullen we te weten komen dat dit de eerste ontmoeting is tussen Suske, Wiske en Lambik! Tot hun verbazing ontdekken de kinderen de hoeve, die gekrompen is tot een miniatuurhuisje, duidelijk het werk van Savantas. Ze begeven zich naar de geheimzinnige molen en Wiske dringt onversaagd de bouwvallige constructie binnen. Ze wordt echter gegrepen, schreeuwt nog om hulp, maar wordt aan het draairad vastgebonden. Wanneer Suske op zijn beurt de molen betreedt, ondergaat hij hetzelfde lot. Dan maakt de belager zich bekend: het is de angstaanjagende Savantas, gekleed in een lange witte laboratoriumjas, met baardje en een donkere bril met dikke glazen. Zijn rechtopstaand gitzwart haar geeft hem nog meer het allure van een waanzinnige geleerde, en doet wat denken

Voorstudie in potlood voor de figuur Savantas, met blauwe waterverf op de achtergrond (originele tekening)

De passages in de molen behoren tot Vandersteens betere suspense-werk.

Ziezo! En nu zal ik U beiden eens voor altijd onschadelijk maken!
Een rukje aan deze hefboom, en bij het minste briesje draaien de wieken en zal het molenrad U vermorzelen...
En dat is nog niet alles... Deze kaars op de molenas...
...zal meedraaien en dit stro in brand steken. Hahaha! Ik doe nooit half werk... want ik ben...
??
Savantas!
Ziet ge dezen aardrentboden? Hierin staat de geheime formule van de...
...spiegelroom, gesproeid! En hiermede zal ik ons beide verkleinen, eh...
...IK alleen zal overblijven en HEERSEN! HEERSEN!!!
Vaarwel, kindertjes!! Ha! Ha! Ha! Vaarwel!
Het projekteur! We zijn er aan! Arm Wisten!
Het projekteur! We zijn er aan! Arm Suske!
EN TERWIJL SAVANTAS ULINGS DE VLUCHT NEEMT ZET EEN SPEELS WINDJE DE MOLENWIEKEN IN BEWEGING...

Voor de afschrikwekkende figuur Savantas heeft Vandersteen mogelijk zijn mosterd gehaald in de film The Bride of Frankenstein. Op de foto uit deze film zien we links Septimus Pretorius, met witte laboratoriumjas

aan het kapsel van de bruid van Frankenstein. Het is erg waarschijnlijk dat deze film uit 1935, *The Bride of Frankenstein*, Vandersteen geïnspireerd heeft. In de film speelt het personage doctor Septimus Pretorius de rol van waanzinnige geleerde, gekleed in ... een witte laboratoriumjas! In dezelfde film heeft Pretorius nog een ander experiment uitgevoerd: mensen verwekken uit zaad en ze in bokalen bewaren!

Meteen zitten we in een soortgelijk scenario als in *Rikki en Wiske*, waar de uitvinding van een geleerde, eens in verkeerde handen, de wereldvrede in gevaar kan brengen. Wereldvrede was in 1946, zo net na de Tweede Wereldoorlog, een erg actueel thema, en is het gebleven tot op de dag van vandaag.
Het thema van de waanzinnige geleerde die zijn kennis ten dienste stelt van het kwaad, heeft Vandersteen niet uitgevonden. Dit thema was niet nieuw: in de films en de strips uit de jaren '30 en '40 was dit een veelgebruikt onderwerp: krankzinnige geleerden die de ondergang van de wereld als doel stellen, of de aller-vreselijkste uitvindingen doen om de mensheid leed te bezorgen.

Uit dezelfde film het vrouwelijke monster, met een even afschrikwekkend kapsel als Savantas

Savantas heeft het zo uitgekiend dat wanneer de wieken beginnen te werken, de kinderen zullen vermorzeld worden in de raderwerken van de molen, en een brandende kaars zal de krakende molen in brand steken. Hij heeft de formule van Barabas in zijn sigarettenkoker gegraveerd en is vast besloten zijn waanideeën uit te voeren: hij wil héél België verkleinen en wil dan heersen over alles en iedereen. Dit eerste treffen tussen Savantas en onze helden werd opnieuw meesterlijk in beeld gebracht door een opperbeste Vandersteen.

Maar zover komt het niet! De wieken komen vast te zitten op Vitamitje, de kaars valt in het stro en het vuur brandt de touwen door waarmee Suske vastgebonden werd. Op die manier ontkomen de kinderen aan een wrede dood. Inmiddels ontmoet Savantas voor het eerst Lambik. Deze vraagt hem vanuit een ton of hij geen man heeft gezien met zwarte bril en een baardje? Een typische Lambikgag want even later beseft hij dat hij oog in oog met Savantas heeft gestaan!

Suske en Wiske komen aangereden en rijden de ton in duigen, Lambik vliegt in de telefoondraden. Het is hier dat hij zich voorstelt aan Suske en Wiske: Lambik, loodgieter-detectief! Hij werd aangeworven door Barabas om Savantas op te sporen. Het trio rijdt naar professor Barabas, die weer een nieuwe uitvinding uittest: een telegeleide raket om goederen snel op een bestemming te krijgen. In een hoekje leest Lambik een boek: *Hoe word ik detectief?* Ze besluiten met Vitamitje de Vlaamse steden af te struinen, op zoek naar een spoor van de gestoorde geleerde. Zo krijgen we beelden van de Antwerpse Boerentoren, de Mechelse St.-Romboutstoren, en de Brusselse monumenten Manneke Pis en de Triomfboog van de *Cinquantenaire* (het Jubelpark). Dat Vandersteen deze verschillende steden integreerde in zijn strip, had wellicht te maken met publicitaire doeleinden. Op die manier wekte hij belangstelling voor zijn strip in belangrijke Vlaamse centrumsteden.

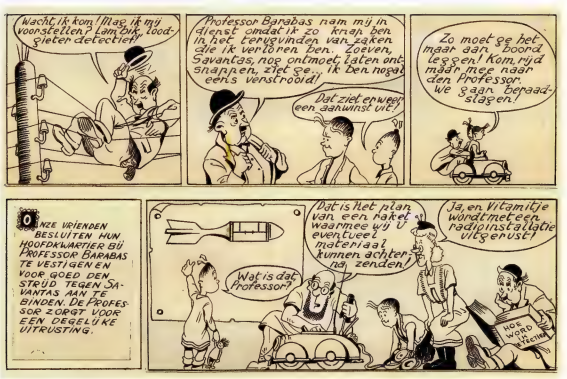
Wacht ik kom! Mag ik mij voorstellen? Lambik, loodgieter detectief!
Professor Barabas nam mij in dienst omdat ik zo knap ben in het terugvinden van zaken die ik verloren ben. Zoveel Savantas, nog ontmoet, laten ontsnappen, ziet ge... ik ben nogal eens verschrokken!
Dat ziet er weer een aanwinst uit!
Zo moet ge het maar aan boord leggen! Kom, rijd mijn auto mee naar den Professor we gaan beraadslagen!
ONZE VRIENDEN BESLUITEN HUN HOOFDKWARTIER BIJ PROFESSOR BARABAS TE VESTIGEN EN VOOR GOED DEN STRIJD TEGEN SAVANTAS AAN TE BINDEN. DE PROFESSOR ZORGT VOOR EEN DEGELIJKE UITRUSTING.
Dat is het plan van een raket waarmee wij U eventueel materiaal kunnen achterna zenden!
Ja, en Vitamitje wordt met een radioinstallatie uitgerust!
Wat is dat professor?
HOE WORD IK DETECTIEF?

De kennismaking tussen Lambik en Suske en Wiske. Wiske spreekt de profetische woorden "Dat ziet er weer een aanwinst uit" (originele tekening).

DE EERSTE SUSKE & WISKE-VERHALEN

Een dronken Lambik zingt één van Hollands grote klassiekers

Lambik beslist om een pintje te gaan drinken en veronderstelt dat Savantas mogelijk in het Nederlandse Volendam zit. De kinderen haasten zich naar de Nederlandse stad. Daar ontdekken ze Savantas die borreltjes jenever aan het drinken is. Dit ontlokt aan Wiske de uitspraak: "*... zo dronken als na een match België-Holland.*"

Blijkbaar gaven deze sportieve ontmoetingen aanleiding tot grote drinkfestijnen! In 1946 vond op 30 mei een België-Holland plaats: de uitslag was 2-2!

Suske tracht de vermeende Savantas te overmeesteren, maar na een stevig robbertje blijkt dat het een verstrooide en dronken Lambik is, die zich als Savantas heeft verkleed! Wiske vraagt om een medicijn tegen een kater op te sturen met de raket. Barabas bezorgt hen een pot pekelharing, een remedie tegen *pijn in het haar*, een populaire zegswijze om een kater te beschrijven. Lambik wordt op de trein gezet richting België, terwijl hij het liedje *Ik hou van Holland* zingt, een grote schlager in het Nederlandse repertorium van zeemansliederen, in 1937 op plaat gezet door Joseph Schmidt (1904-1942).

Intussen merken we dat de kwaliteit van de tekeningen stilaan slordiger wordt, de achtergronden worden tot een minimum herleid. Vandersteen kan de kwaliteit van de start van het verhaal niet aanhouden. Dit zou een terugkerend fenomeen worden in zijn oeuvre: heel dikwijls is het begin van een album prachtig getekend en zeer zorgvuldig uitgewerkt, maar gaandeweg lijkt het wel of de interesse van de tekenaar vermindert en de tekeningen aan kracht verliezen. Heeft dit te maken met het steeds hoger wordend werkritme of met de intrinsieke motivatie van de verteller? In de loop van 1946 verhoogt alleszins het werkritme van Vandersteen gestaag: in december 1945 bestaat zijn wekelijkse productie uit 12 strookjes *Suske en Wiske*, één plaat *Familie Snoek* en één plaat voor een realistische strip voor *Ons Volkske*. In de loop van 1946 kwamen daar nog bij: gagplaten en illustraties voor *Le Petit Monde*, vanaf augustus een wekelijkse gagplaat van *De Vrolijke Bengels* voor het jeugdblad *Ons Volkske* en vanaf juli 1946 een tweede realistische strip voor het blad *Ons Volk*. Hoe dan ook, in dat jaar 1946 werd de

Voor Le Petit Monde tekende Vandersteen deze aangrijpende compositie.

creativiteit van de Antwerpse kunstenaar danig op de proef gesteld, maar ook zijn werkkracht, die nochtans legendarisch groot was. Op dat ogenblik kon Vandersteen als zelfstandig tekenaar alleen maar rekenen op zijn echtgenote voor het inktwerk, maar het hele creatieproces van de strips moest hij alleen doen, bijgestaan door Wim Goderis voor het aanleveren van gags en ideeën voor de scenario's. Geen wonder dus dat er af en toe een plaat wat minder afgewerkt werd. Dit onderscheidde Vandersteen van bij de start van zijn grote voorbeeld Hergé, die uitermate veel tijd besteedde aan het afwerken van zijn strips, maar er in verhouding, veel minder produceerde.

IN VOLLE VAART BOLLEN SUSKE EN WISKE MET VITAMITJE GENT BINNEN.
Kijk, Suske, een zamenscholing!
Allez!.. Achteruit! t'is al erg genoeg!
Heyel, makker, wat is er met U gebeurd?
Akkerdjiel bakkerdjiel!
Maar wat gebeurt er nu met dat boerke, Wiske?
De bestraling duurde niet lang, die zal wellicht terug normaal zijn
Dat is nu het Gravensteel
Pas op daarboven, oefe wachten! Souvenas!
1 NOEMDA SAJANTAS BI HET GRAVE TEEL EN HER MET ZIJN SP ATOMITOES EENIEDER D KASTEEL DU NADEREN.

Suske en Wiske in Gent: Vandersteen zorgde voor herkenbare decors. We herkennen het Gravensteen en het oude Vleeshuis. (albumversie)

In *De Sprietatoom* krijgen Suske en Wiske een bericht van *Zender België* te horen: in Gent zouden zich zonderlinge dingen afspelen. Ze reppen zich naar de stad van Artevelde en rijden daarbij langs de oude gevels op de Graslei, de trapgeveltjes van het Vleeshuis en ten slotte het Gravensteen, waar Savantas zich heeft teruggetrokken. Hij krijgt een politieagent in het vizier en verkleint hem met één klik op de sprietatoomstraler. De agent is woedend en maakt de vergelijking met zijn wedde die zo al klein genoeg is! Om het Middeleeuwse bouwwerk te bestormen, bestellen Suske en Wiske een touwladder bij Barabas. Lambik vliegt mee met de raket, komt terecht in het oude bolwerk en wordt meteen verkleind door Savantas, en in een bokaal gestoken. Deze scène doet ons direct denken aan het experiment van Doctor Septimus Pretorius uit *The Bride of Frankenstein* (1935).

Dan krijgen de kinderen een subliem idee. Ze hebben begrepen dat de uitwerking van de stralen slechts tijdelijk is. Ze zullen zich openbaren aan Savantas om zich te laten verkleinen, zodat ze in een houten klomp makkelijker het slot kunnen binnendringen. Ze klimmen langs een steenvoeg binnen, maar worden meteen belaagd door een spin. Ze kunnen nog net op de rug van een vlieg springen en ontsnappen aan de dodelijke kaken van het monster. In het decor heeft Vandersteen een leeg blikje *Irish Stew* getekend, een voorbeeld

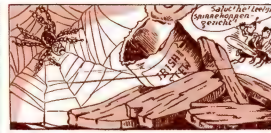

Irish Stew: in de naoorlogse periode werd heel wat voedsel in blik aangevoerd.

van populaire voeding in het naoorlogse België. Savantas is Lambik vergeten te bestralen en die barst uit zijn bokaal. Suske en Wiske worden ook stilaan groter en de vlieg laat hen vallen in een kop zwarte koffie, *"en dan nog zonder melk en suiker"*, moppert Wiske.

Zo, nu heb ik al tien van de acht miljoen Belgen. Die nagt bij de verzameling!
En nu alle dagen een beetje bestralen, dan blijven ze in mijn macht!

Het bewaren van kleine mensen in bokalen: zowel in De Sprietatoom *als in* The Bride of Frankenstein *vinden we het terug.*

Eens terug in hun normale gestalte, overmeesteren ze de slapende Savantas, en alweer verwijst Wiske naar haar kennis van jiu-jitsu, toch blijkbaar een actuele sport ten huize Vandersteen. In de periode 1945-46 heeft de Japanse zelfverdedigingssport jiu-jitsu Nederland en Vlaanderen veroverd. Willy Vandersteen, die zelf al een geoefend worstelaar was, dweepte met alles wat fysieke conditie kon ondersteunen. Waarschijnlijk heeft hij deze sport leren kennen door de boekjes van de Nederlandse meester Maurice van Nieuwenhuizen. Deze boekjes waren tijdens de bezettingsjaren verschenen en toonden de grepen en knepen om van zich te kunnen afbijten. Opvallend detail: sommige van deze boekjes waren geïllustreerd door Alfred Mazure (1914-1974), de tekenaar van de *Dick Bos*-boekjes, een heus stripfenomeen in Nederland. Mazure was een leerling van van Nieuwenhuizen.

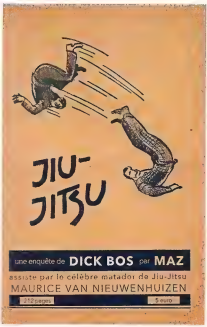

▲ *Eén van de eerste boekjes over jiu-jitsu, met tekeningen van MAZ (Alfred Mazure), de Nederlandse striptekenaar*

Daar! Lelijke sprietatomen-dier!
Toch goed dat ik in de kinder-tuin jiu-jitsu geleerd heb!
Hgttl voor ik binnen kom iedereen achter omhoog!
BUNG BANG

▲ *Wiske toont haar jiu-jitsu knepen. Vandersteen zou deze verdedigingssport vaak hanteren in zijn strips (albumversie).*

Maar dan springt Lambik tevoorschijn en houdt iedereen onder schot met zijn pistool. Dom als hij is, geeft hij het pistool aan Savantas om zijn vriendjes te kunnen omhelzen, waardoor de rollen meteen omgekeerd zijn. Maar het is nog niet voorbij: Lambik meldt aan Wiske dat die revolver toch niet geladen is, waarna de kinderen de bandiet opnieuw bespringen. In de schermutseling gaat het wapen toch af en de kogel verbrijzelt de lamp. Heel deze sequentie heeft Vandersteen weer gekopieerd uit zijn eigen strip *Simbat de Zeerover* uit het weekblad *Bravo!*

Savantas is kunnen ontkomen en Suske en Wiske begeven zich naar Mol om de sprietvoorraden op te kopen. Ze komen echter te laat, want de schurk heeft heel de voorraad naar de grotten van Han laten brengen en al wat ze kunnen doen, is de sprietvelden onder water te zetten. Het actieterrein verlegt zich dus naar Wallonië. De tocht gaat via *les Rochers de Freyr* bij Hastière. Ze laten er zich nog bevooraden met de raket én vinden vitaminen A, B, C, D en dubbel Q (verwijzing naar het whisky-merk) voor Vitamitje, die zo'n vliegende start neemt dat Lambik ter plaatse

Hm! Volgens deze kaart zijn we in een afgrond aan t vallen.
Wel ik geloof dat het juist is!
Maar Suske toch hoe kunt ge zo dom zijn! Pas op, ga mij sturen!
Oy vergeet dat een auto...
...ook achteruit kan rijden!
En nu in een trek naar de grot van Han!
OK! Wiske! Maar waar ov Lambik zijn?

▲ *Toerisme in Wallonië: le Rocher Bayard in Dinant!*

blijft en niet eens merkt dat het autootje onder hem is verdwenen, één van de vele varianten op hetzelfde thema. Vitamitje racet zo hard dat het uit de bocht vliegt en dreigt neer te storten in een Ardens ravijn. Maar dan laat Vandersteen een staaltje van zijn originele surrealistische grappentrommel zien. Wiske neemt in volle vlucht het stuur over en zet het autootje in achteruit waardoor het terug op de weg komt. Je moet eraan denken, en het durven uitvoeren!

De weg voert hen naar Dinant waar ze langs *Le Rocher Bayard* rijden op weg naar de befaamde grotten van Han-sur-Lesse. Lambik komt er als eerste aan en vindt een zak sprietatomen bij de ingang van de bekende *Gouffre de Belvaux*. Daar neemt hij één atoom uit de zak en splitst ze met een aardappelmesje, met een geweldige ontploffing tot gevolg. Ook de stripfiguur Nero splitste ooit een atoom in *De Erfenis van Nero* (1949), met dezelfde desastreuze gevolgen.

◀ ▼ *Lambik bij de Gouffre de Belvaux, daarnaast een oude postkaart met hetzelfde decor*

Lambik besluit de grot binnen te gaan, waar hij al snel op Savantas stuit. Opnieuw wordt hij verkleind en tegen een vliegenvanger gehangen, van waaruit hij het waanzinnige plan van de gekke geleerde kan volgen. Even later komen Suske en Wiske in de grot, en vallen ook ten prooi van de wakkere Savantas. Ook zij komen op de vliegenvanger terecht...

Via een radioboodschap komt de enge Savantas te weten dat professor Barabas een nieuwe uitvinding op punt heeft gezet: het stopstraalkanon. Hij besluit naar het landgoed van zijn vroegere baas te gaan om het toestel buit te maken. Hij dringt de villa binnen, schakelt Sidonie uit en eist het kanon op. Sidonie is echter nog niet helemaal verslagen en houdt Savantas alweer in een jiu-jitsu-greep, terwijl Barabas met een carambolle-schot de raket met het stopstraalkanon kan afvuren richting Wallonië.

De oorspronkelijke tekst van het prentje in het boek over jiu-jitsu. Met verwijzing naar G. Woderis (Wim Goderis). In het album werd de verwijzing weggelaten, en vervangen door A. Prutser.

In de grotten van Han, komen Suske, Wiske en Lambik langzamerhand los van de vliegenvanger door een steeds groter en zwaarder wordend Schalulleke. Ze bestuderen eerst de nieuwe uitvinding van Barabas en monteren het op Vitamitje, waarna ze in een hinderlaag gaan liggen voor Savantas. Wanneer deze toekomt, wordt hij prompt met het kanon bestraald waardoor hij stokstijf blijft staan, of zoals Wiske het zegt, als een *straf gestreken hemd*. Terwijl Lambik Savantas bewaakt, beginnen Suske en Wiske al zijn gevangenen te bevrijden. Maar dan krijgen ze het bericht via de radio dat de bevriezing maar 10 minuten duurt, en reppen ze zich naar Lambik, die intussen weerom verkleind werd: Savantas heeft opnieuw het hazenpad gekozen.

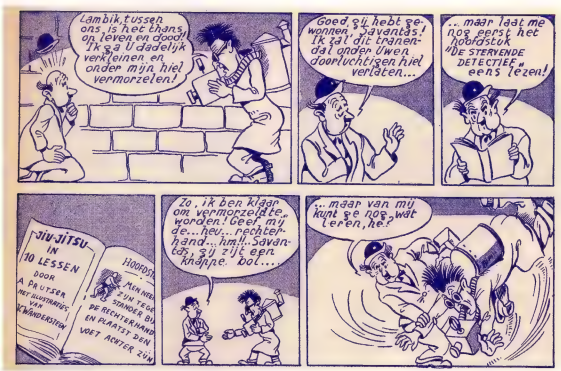
Lambik, tussen ons, is het thans op leven en dood! Ik zal U dadelijk verkleinen en onder mijn hiel vermorzelen!
Goed, gij hebt gewonnen, Savantas! Ik zal dit tranendal onder uwen doortochtigen hiel verlaten...
.. maar laat me nog eerst het hoofdstuk "DE STERVENDE DETECTIEF" eens lezen!
JIU-JITSU-
IN
10 LESSEN
DOOR
A. PRUTSER
MET ILLUSTRATIES
VAN
W. WANDERSTEEN
HOOFDSTUK
MEN NEEM
ZIJN TAS
IN DE LINKER
HAND
DE RECHTERHAND
EN PLAATST DEN
VOET ACHTER ZIJN
Zo, ik ben klaar om vermorzeld te worden! Geef mij de.. hm.. rechterhand.. hm!!.. Savantas, gij zijt een knappe boi...
.. maar van mij kunt ge nog wat leren, he?

DE EERSTE SUSKE & WISKE-VERHALEN

Dit voortdurend wisselen van de posities is kenmerkend voor die eerste Suske en Wiske-verhalen, die toch gedurende meer dan 4 maanden in de krant liepen. Vandersteen is nog niet gewend om een plot evenwichtig van begin tot eind uit te bouwen, zodat hij nog dikwijls aangewezen is op holderdebolder situaties en kleine verhaaltjes binnen het verhaal. Dit is niet uitzonderlijk en zien we veel bij beginnende tekenaars die zélf hun scenario's schrijven.

Savantas vlucht met een gestolen auto en een wilde achtervolging in de Ardennen kan beginnen. Wanneer hij in het vizier komt van het kanon, treft de straal de wielen van zijn auto, maar de carrosserie vliegt alleen verder in een afgrond. Suske en Wiske raken Savantas nu in volle val, en hij blijft met zijn halve wagen in de lucht hangen! Suske tracht hem nog te bereiken door op keien in de lucht te stappen, maar de 10 minuten zijn net voorbij en Savantas valt naar beneden, waarna hij zijn vlucht verderzet richting de ruïnes van de abdij van Villers-la-Ville. Onderweg pikken Suske en Wiske Lambik op en het trio rept zich naar het monument. Ze dringen de bouwval binnen...

Lambik volgt een spoor van sprietatomen en komt oog in oog met de loop van het verkleintoestel te staan. Savantas dreigt Lambik te verkleinen en onder zijn zool te gaan verpletteren, maar hij heeft een laatste wens, nog een hoofdstuk te kunnen lezen in zijn boek *De Stervende Detectief*, en meer bepaald het hoofdstuk van de jiu-jitsu-lessen. Vandersteen brengt hier het boek in beeld geschreven door ene G. Woderis met illustraties van V. Wandersteen. Dit is een hele expliciete verwijzing naar het samenwerkingsverband van beide mannen, een verwijzing die Vandersteen later niet meer toepaste.
Opnieuw neemt Lambik de bandiet in een jiu-jitsu-greep. Maar dan leest hij verder in zijn boek, en laat hij opnieuw de kans liggen om Savantas uit te schakelen. Net wanneer deze een kogel door het hoofd van Lambik wil jagen, komen Suske en Wiske met het verkleinkanon binnen, en krijgt de geleerde van hetzelfde laken een broek. Hij weet te ontkomen, maar wordt dan opgepeuzeld door een vogel! De vrienden achtervolgen de vogel, en slagen erin hem te vangen en in een vogelkooi te zetten. 's Avonds overnachten ze in de natuur en als Wiske aan Lambik vraagt waarom hij een bril draagt tijdens het slapen, antwoordt deze op zijn Lambiks: "*Dan kan ik beter de mensen herkennen die ik in mijn dromen ontmoet!*"

De ruïnes van de abdij van Villers-la-Ville, een toeristische trekpleister in het hart van Waals-Brabant.

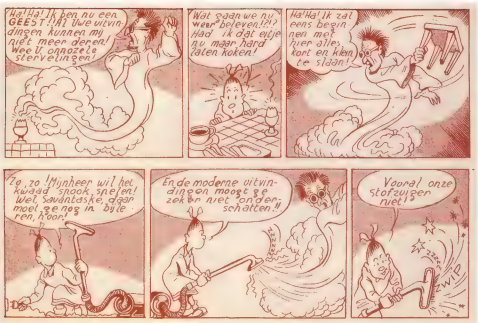
Ha! Ha! Ik ben nu een GEEST! Nu! Uwe uitvindingen kunnen mij niet meer deren! Wee U, onnozele stervelingen!
Wat zegt ge nu weer! beleven! Ja! Nooit ik dat eitje zo maar hard laten koken!
Ha! Ha! Ik zal eens beginnen met hier alles kort en klein te slaan!
Ze zo! Mijnheer wil het kwaad spook spelen! Wel, Savantaske, daar moet ge nog in beginnen, Noor!
En de moderne uitvindingen moogt ge zeker niet vernielen, schatten!
Vooral onze stofzuiger niet!

Wiske maakt de geest van Savantas onschadelijk door hem op de zuigen met een Electrolux stofzuiger.

Nu is het oogenblik gekomen
om U den nieuwen Electrolux aan te schaffen. Drie is het, die U volkomen bevredigt en waardoor Uw schoonmaak een vlug en prettig verloop zal hebben.
De Electrolux, met zijn enorme zuigkracht, vele practische onderdeelen en uiterst gemakkelijke bediening, reinigt niet alleen Uw tapijt tot in alle hoeken gemakkelijk, snel en hygiënisch, doch zuivert tegelijkertijd de lucht.
Vraagt heden nog een demonstratie!
ELECTROLUX
VERKOOPKANTOREN OVER HET GEHEELE LAND

Een advertentie voor het toen moderne toestel.

De volgende ochtend wordt de terugreis aangevat. Lambik stapt met zijn vogelkooi op de trein, terwijl Suske en Wiske met Vitamitje terugkeren. Onderweg knalt het autootje (alweer) tegen een boom en moet het verzorgd worden door een verpleegster van het *Kinderheil*, de voorloper van *Kind en Gezin*. Het krijgt een papflesje en een propere doek, en rijdt zo verder naar Vlaanderen. Ze worden thuis warm onthaald, en in afwachting dat Lambik arriveert, gaan de kinderen al slapen. Ondertussen nadert Lambik midden in de nacht zijn doel, maar hij schrikt zich te pletter wanneer de vogel plots begint te spreken. Hij laat in paniek de kooi achter en haalt er de hele bende bij. De vogelkooi wordt mee binnengebracht en de vogel blijkt een ei te hebben gelegd, dat Wiske 's ochtends wil verorberen. In een bevreemdende scène tikt Wiske het eitje open, waarna het ontploft en de geest van Savantas tevoorschijn komt. Wanneer deze de boel kort en klein wil slaan, vangt een schrander Wiske de geest in de stofzuiger. Aan het model te oordelen, is het een Electrolux! Wiske laat de geest ontsnappen, die eerst in de hel aanklopt, aan een poort waar een bordje hangt: "*Hel, kloppen AUB, Bel kapot.*" Enkele jaren later zal Marc Sleen in *De Hoed van Geeraard de Duivel* (1950) zijn stripheld Nero ook aan de hellepoort laten aankloppen, maar daar luidt de tekst op het bordje "*Binnen zonder bellen*"...

De duivel laat Savantas binnen maar vraagt hem of hij zijn kolenkaart bij heeft, een verwijzing naar de schaarste en rantsoenering van zowat alle goederen in het naoorlogse België. Dan gaat de bandiet het maar proberen in de hemel, waar hij voorbij de portier geraakt en mag aankloppen bij St.-Pieter.

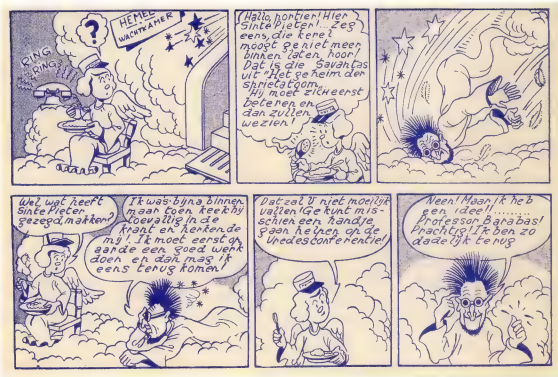
DING DONG!!
HEMEL-WACHTKAMER
Hallo, portier! Hier Sinte Pieter!... Zeg eens, die kerel mooit ge niet meer binnen laten, hoor! Dat is die Savantas uit "Het geheim der sprietatoom." Hij moet zich eerst bekeren en dan zullen wezien.!
Wel wat heeft Sinte Pieter gezegd, makker?
Ik was bijna binnen, maar toen keek hij toevallig in de krant en herkende mij! Ik moest eerst ook aarde een goed werk doen en dan mag ik eens terug komen.
Dat zal 'n niet moeilijk vallen. Ge kunt misschien een handje gaan helpen op de Vredesconferentie!
Neen! Maan! Ik heb een idee!!..... Professor Barabas! Prachtig! Ik ben zo dadelijk terug

▲ *Savantas mag uiteraard de hemel niet binnen. Bemerk de verwijzing naar de Vredesconferentie van 1946 waarbij ministers Molotov van Rusland en Attlee van Groot-Brittannië een centrale rol speelden.*

Deze is net de krant aan het lezen en herkent Savantas uit het verhaal *Het Geheim der Sprietatoom*. De geleerde moet eerst op aarde wat goede daden verrichten vooraleer hij zich opnieuw mag aanbieden. De portier geeft hem een tip: "*Ge kunt misschien een handje helpen op de Vredesconferentie!*", een schalkse verwijzing naar de mislukte vredesconferentie van Parijs in juni-oktober 1946, met Molotov en Attlee als voornaamste tenoren.

Savantas beslist om professor Barabas te confronteren met zijn uitvindingen, en vooral welke schade ze aan de mensheid kunnen berokkenen. Hij kan de goedhartige Barabas overtuigen zijn hele laboratorium op een hoop te gooien en tot ontploffing te brengen. Savantas heeft zijn goede daad verricht en kan rustig naar de hemel vertrekken. Willy Vandersteen beëindigt het verhaal dus met een boodschap van vrede en hoop, zoals vaak in het Suske en Wiske-epos. Een poëtische Barabas draagt zelfs een gedichtje voor, terwijl een duif met de vredestak in de bek, toekijkt.

▲ *Clement Attlee*

▲ *Molotov*

De Sprietatoom neemt een belangrijke plaats in in de geschiedenis van Suske en Wiske. In de eerste plaats omwille van de introductie van de nieuwe figuur Lambik die duidelijk op weg is een hoofdfiguur te worden. Hiermee verstoort hij de orde van de bestaande figuren en duwt op die manier tante Sidonie wat naar de achtergrond. Met zijn rondbuikigheid, zijn domme acties en hilarische uitspraken heeft hij het potentieel de populairste figuur te worden, iets dat Vandersteen heel goed had begrepen. Op *De Koning drinkt* na, zou hij optreden in alle volgende verhalen.

Het verhaal is duidelijk opgehangen aan een staalkaart van het toeristisch aanbod in België. De vrienden beleven hun avonturen niet alleen meer in een Middeleeuwse versie van Antwerpen, maar verplaatsen zich over het hele grondgebied waarbij verschillende toeristische attracties de revue passeren.

Covertekening van de eerste druk van De Sprietatoom

EEN GEDROOMD ST. NIKLAASGESCHENK!
Suske en Wiske! De familie Snoek!
Boekhandel SALVATOR, Sint-Katholijnestraat 23 - MECHELEN

Publiciteitsfolder uit 1948, ter ondersteuning van het verschijnen van De Sprietatoom

En dan dat daverende begin, met de scènes in de vermolmde molen, de creepy Savantas en de sfeer van angst en dreiging. Voor de liefhebbers van dat genre is *De Sprietatoom* eerder een uitzondering. We vinden soortgelijke passages later terug in *De Bokkerijders* en in *De Tuftuf-Club*.

In 1948 werd het verhaal in albumvorm uitgebracht. Om te kunnen voldoen aan de normen van een standaardalbum, moesten 6 stroken geschrapt worden.

DE LOMBARD COLLECTIE

Parel aan de Belgische stripkroon

DE ALBUMS VAN RIK RINGERS

De laatste loodjes wegen gelukkig niet het zwaarst. We eindigen deze reeks over de prestigieuze Lombard-collectie met 3 softcover-albums van Rik Ringers. De strip-detective van tekenaar Tibet en scenario-schrijver André-Paul Duchâteau debuteerde vanaf 1955 in het blad *Kuifje* met korte verhaaltjes. Pas later werden langere verhalen geplaatst. In 1963, in de nadagen van de Lombard-collectie, verscheen het eerste album.

Door Peter Van Hooydonck en Rudi Roelandts

De voor- en achterkaft van De Ontvoering *(1963).*

De Ontvoering

Het album bevat twee verhalen.

Wie is Kameleon: voorpublicatie in *Kuifje* van nummer 6 tot nummer 20 van 1961.

De Ontvoering: voorpublicatie in *Kuifje* van nummer 42 van 1961 tot nummer 4 van 1962.

De verkoopprijs was 39 BEF.

In *Kuifje* vonden we advertenties in de nummers 39 en 48 van de jaargang 1963.

Rechts: advertentie in Kuifje nummer 39 van 1963.

Het Raadsel van Porquerolles

Het album bevat twee verhalen.

Het Raadsel van Porquerolles: voorpublicatie in *Kuifje* van nummer 21 tot nummer 35 van 1962.

Het Teken van Rik Ringers: voorpublicatie in *Kuifje* van nummer 51 van 1962 tot nummer 13 van 1963.

Het album verscheen in 1964. De verkoopprijs was 39 BEF.

In *Kuifje* vonden we advertenties in de nummers 38 en 50 van de jaargang 1964.

Voorkaft van het tweede album van Rik Ringers (1964).

Advertentie uit Kuifje nummer 38 van de jaargang 1964.

Advertentie uit Kuifje nummer 50 van de jaargang 1964.

De voorkaft van het 3de album uit 1965.

Advertentie uit Kuifje van nummer 38 van de jaargang 1965.

HOERA! DAAR ZIJN ZE!
DE NIEUWE ALBUMS VAN DE LOMBARD COLLECTIE
DE TERUCKER VAN STEVE WARSON
HET GEHEIM VAN DAN COOPER
RIK RINGERS IN EEN DOOLHOF
COLLECTIE JONG EUROPA

Rik Ringers in een doolhof

Voorpublicatie in *Kuifje* van nummer 41 van jaargang 1963 tot nummer 17 van 1964.

Het album verscheen in 1965. De verkoopprijs was 49 BEF.

In *Kuifje* vonden we advertenties in de nummers 38 en 50 van de jaargang 1965.

Advertentie uit Kuifje van nummer 50 van de jaargang 1965.

TITEL	DATUM	ACHTERKAFT	AANTAL TITELS	LAATSTE TITEL	DRUKKERIJ	KUIFJES PUNTEN	BIJZONDERHEDEN
De ontvoering	12/1963	Ongekartonneerd	-	De ontvoering	Brepols	10 blauw	
Het raadsel van Porquerolles	09/1964	Ongekartonneerd	-	Het raadsel van Porquerolles	De Rycker	geen	
Het raadsel van Porquerolles		Ongekartonneerd	-	Het raadsel van Porquerolles		geen	Vanderhout uitgave
Rik Ringers in een doolhof	12/1965	Ongekartonneerd	-	Rik Ringers in een doolhof	De Rycker	geen	

MARC SLEEN EN DE STANDAARD-SITUATIES

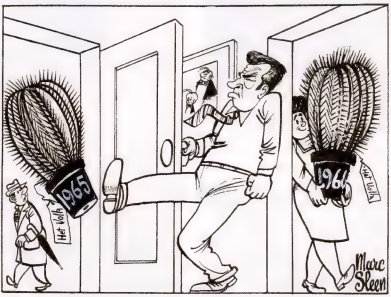

Beste wensen voor het nieuwe jaar

MARC SLEEN, Hortensialaan, Groenendaal bij Brussel

Het laatste Neroverhaal dat bij uitgeverij Het Volk verschijnt, *De Lowie-treize kast* (1965), is om een voor Sleen voor de hand liggende reden ook het kortste.

We krijgen hier een symbolisch voorproefje van de aanstaande gebeurtenis: Nero (in de persoon van Marc Sleen), zou in het grootste deel van dit verhaal, op 85 van de totaal 98 stroken, van het striptoneel (Het Volk) verdwijnen.

Beiden zullen de uitgeverij hierna daadwerkelijk verlaten.

Door Bert Matla

Een uitgeverij met meer standing

Het maken van Nero, in combinatie met de vele nevenreeksen, was Sleen te veel geworden en hij was voor hetzelfde salaris als hij bij Het Volk verdiende naar een uitgeverij met meer standing, de Standaard uitgeverij, overgestapt. Bijkomende voorwaarden waren dat hij zijn overige reeksen kon laten vallen en Nero in kleur zou verschijnen. Dat uitgeverij Het Volk Sleen en Nero met lede ogen zag vertrekken en de overstap juridisch aanvocht is een ander verhaal.....

Op 1 juli 1965 ging het eerste verhaal, *Het Bobo-beeldje*, voorafgegaan door een wekenlange promotiecampagne, in de kranten van de Standaardgroep van start. Een campagne waarin Nero en Marc Sleen aan de nieuwe lezers werden voorgesteld en het pad voor hen bij de Standaard werd geëffend. Men benadrukte nog eens dat de twee pioniers en grootmeesters van het Vlaamse tekenverhaal, Sleen en Vandersteen, voortaan samen in dezelfde dagbladen verschenen. Voorts was er een heuse Marc Sleenwedstrijd georganiseerd waarin deelnemers onder meer grote prijzen als een auto en 10 jaar gratis rijden, 10 jaar gratis vakantie of een jaar "gratis leven" konden winnen.

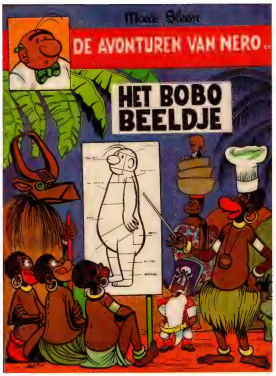

Cover van het eerste Nero-album bij Standaard uitgeverij *(1965)*

Toen dit verhaal later dat jaar in album verscheen, bleek dat het vertrouwde, door Het Volk gebruikte formaat, was losgelaten waardoor het album, ook qua papiersoort, kleurgebruik en achterkaft, oogde als een product van de Vandersteenstudio.

MARC SLEEN-VERHAAL : HET BOBO-BEELDJE - MARC SLEEN-WEDSTRIJD
1 JULI - MARC SLEEN-WEDSTRIJD - 1 JULI
DONDERDAG 1 JULI IN DEZE KRANT
MARC SLEEN WEDSTRIJD
MARC SLEEN-VERHAAL : HET BOBO-BEELDJE -

In de kranten van de Standaardgroep werd veel aandacht besteed aan het verschijnen van het eerste Nero-avontuur (uit Het Nieuwsblad *van 29 juni 1965).*

Sleen onderscheidde zich door voor de voorkaft een aflopende tekening te maken en vanaf het tweede Nero-album werden alle beschikbare titels uit het stripfonds van de Standaarduitgeverij op de achterkaft omkaderd door hoofdjes uit zijn Neroreeks. Voor 15 frank kon je het album kopen, dat conform Vandersteens eis, niet in de prijsklasse van Suske en Wiske (39 frank) terechtkwam.

Het eerste album in kleur liet echter op zich wachten.

Het feit dat de Standaard tot 1968 met het uitbrengen van een kleurenalbum had gewacht, kende twee voordelen: het zorgde ervoor dat het "oude Volk-publiek" niet onmiddellijk met een prijsverhoging werd geconfronteerd, maar ook dat de lezers van de kranten van de Standaard-groep ruim de tijd kregen om voor een lage kennismakingsprijs een album aan te schaffen.
Het is niet onwaarschijnlijk dat ook de, al sinds 1947 aan de Standaard verbonden Suske en Wiske-verhalen hier een niet te passeren factor vormden, deze reeks zou immers eerst vanaf 1967 volledig in kleur worden uitgegeven.

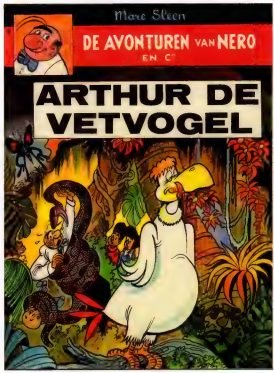

▲ *Cover van* Arthur de Vetvogel, *het eerste Nero-album in vierkleurendruk (1968)*

Met nummer 10 verscheen het eerste album, *Arthur de Vetvogel*, in kleur, voorzien van een glanzende kartonnen kaft en gedrukt op beter papier. Aan deze nieuwe uitvoering hing wel een stevig prijskaartje: de prijs van een album werd met 75% naar 35 frank (in Nederland f. 2,90) verhoogd. In 1966 was de prijs reeds naar 20 frank verhoogd, een prijs die nog altijd gelijk was aan de door Het Volk uitgegeven herdrukken voorzien van de kenmerkende ronde, witte prijssticker.

De Standaard en stripjubileums.

Bij de publicatie van het eerste Nero-album in kleur werd alles uit kast gehaald om het gekozen tijdstip middels ronkende termen op de achterkaft zo overtuigend mogelijk voor te stellen: "100ste album van Marc Sleen" en "Nero bestaat 20 jaar".

Stripjubileums hadden kennelijk niet de grootste prioriteit van de uitgeverij: voor 100 albums van Marc Sleen was het in 1968 nog te vroeg, voor het 20- jarig jubileum van Nero één jaar te laat. Overigens verscheen in 1973 ook het jubileumalbum "25 jaar Suske en Wiske" drie jaar te laat, en ook het 25- jarig jubileum van Nero zou, mede veroorzaakt door een optreden van Madam Pheip, op een onjuiste manier publiciteit krijgen. Zij had in mei 1970 in het verhaal *De Dolle Dina's* in strook 2 melding gemaakt van "*de tekenaar van dit stripverhaal die onze avonturen sinds 25 jaar tekent.*"

Deze wat verwarrende, door Sleen geuite, mededeling werd in datzelfde jaar, in de krant in een advertentie overgenomen en klakkeloos op Nero toegepast. De tekst verwees echter naar Piet Fluwijn en Bolleke, afgebeeld in strook 1 van het verhaal. Deze reeks bestond in 1970 al wel 25 jaar. Wij weten evenwel dat Marc Sleen zijn eerste stripverhaal (de avonturen van Neus) al in 1944 tekende, waardoor zijn 25-jarig jubileum feitelijk al in 1969 plaatsvond.

Madam Pheip ligt aan de basis van een misverstand in de tijdslijn van het bestaan van Nero (uit De Dolle Dina's)

WAAR GAAN JULLIE ALLEMAAL HAAR TOE?
DE TEKENAAR VAN DIT STRIPVERHAAL TEKENT SINDS 25 JAAR ONZE AVONTUREN. WE GAAN HEM IN DE BLOEMETJES ZETTEN.

Nieuw en oud publiek en de kleur van de krant.

Nadat zij Sleen met veel trompetgeschal had ingehaald, was het doel voor de Standaard uitgeverij bereikt, de naaste (strip)concurrentie in het krantenlandschap was door deze meesterzet buitenspel gezet en tienduizenden meegekomen krantenlezers gaven nog maar eens aan waarom een stripverhaal voor een krant zo belangrijk was. Hierna verstomden het rumoer en de publiciteit, en Sleen zou worden verzocht om met Nero wat meer in de richting van de culturele en intellectuele gezindheid van het nieuwe Standaardpubliek - waaronder nu ook zo'n 30.000 trouwe Nero-lezers die aan de vertrouwde stijl van Nero in Het Volk waren gewend - op te schuiven. Het gebruik van de Nederlandse standaardtaal, of beter het ABN, zou hierbij verkoop bevorderend werken.....

De spontaniteit van de verhalen waaraan Sleen bij Het Volk vaak "van dag tot dag" werkte, ging verloren, vooral ook door het inperken van het Vlaamse dialect, het elimineren van volkse elementen en Sleens nieuwe manier van werken, te weten het maken van weldoordachte verhalen met een story-line.

Dit maakte dat albumkopers, waaronder het oude, "Het Volk-publiek", bij wie natuurlijk ook geen bezorgers meer met Nero-albums aan de deur kwamen en die bovendien in 1968 nog eens met een flinke prijsverhoging werden geconfronteerd, afhaakten.

Sleen zag het als een morele verplichting om de "politieke kleur" van de krant waarvoor hij werkte te eerbiedigen, berustte in de vernederlandsing, maakte de verhalen minder volks, maar legde - met uitzondering van de figuur Tuizentfloot die enige tijd van het toneel verdween - overige aanmerkingen en suggesties (de verhalen geschikter maken voor kinderen, minder geweld, het afvoeren van Madam Pheip enz.) beleefd naast zich neer.

Kent u deze heren ? Wat een vreemde vraag. Het zijn (je kan nooit weten dat de foto slecht wordt afgedrukt) : MARC SLEEN (links) en WILLY VANDERSTEEN (rechts). De top-virtuozen van het Vlaamse tekenverhaal... hier samen en voortaan elke dag samen (via hun geesteskinderen aithans) in deze krant ! De sympatiekste kartelvorming in de hele geschiedenis van Vlaanderen !

Onze fotograaf vereiste Marc en Willy tijdens wat wel een bizonder ernstig gesprek lijkt te zijn. Bent u benieuwd daar de dingen die zij elkaar toevertrouwen? Wij mogen het wel verklappen : zij wisselen recepten uit... Neen, geen keukenrecepten (waar zij overigens als lekkerbekken ook wel belang in stellen).. maar recepten voor het kruiden van tekenverhalen ! En nu kunt u zich wel voorstellen dat uit een keuken waarin dé twee meester-koks van het land elkaar hun geheimen toevertrouwen... feestelijk eten te verwachten is ! Marc Sleen + Willy Vandersteen : voedzame en pittige kost voor alle Vlaamse kruideniers die verlekkerd zijn op « strips » ! Tussen haakjes : Willy Vandersteen en Marc Sleen wisselen wél echte vruchtbaar van gedachten maar koken doet voor het overige ieder zijn eigen potje...

Het gerecht dat Marc Sleen DONDERDAG in deze krant opdient staat uit Afrika. Het heet « HET BOBO-BEELDJE »... en het beloeft door en door spannend én amusant te worden ! Mèt dat nieuwe tekenverhaal start trouwens onze MARC SLEEN-WEDSTRIJD !

Marc Sleen en Willy Vandersteen verenigd onder één uitgeversdak. Het kreeg de nodige persaandacht (uit Het Nieuwsblad van 29 juni 1965).

Hij wist met zijn absurde humor, optimisme, warmte, huiselijke taferelen en met gebruik van zoveel Vlaams als toegestaan, de authenticiteit te bewaren. Vooral de eerste, grofweg 20 verhalen die bij de Standaard verschenen, zijn nog van een zeer hoog niveau, maar al snel blijken de door de Standaard geïnstrueerde aanpassingen zwaar te wegen en hun negatieve weerslag op de verkoop te hebben.

In nauwe schoentjes:

De oplage van Nero was, spijts albums in kleur en een nieuw potentieel van krantenlezers tot circa 45.000 stuks gedaald, en was dus, in Sleens woorden, als een baksteen naar beneden gevallen. Albums welke bij Het Volk meerdere drukken van 70.000 stuks beleefden, behoorden definitief tot het verleden. Het is een wrange vaststelling dat Nero hiermee ruimschoots aan Vandersteens andere eis, een oplagebeperking van 70.000 stuks, voldeed. Geïmponeerd door het gigantische verkoopsucces bij Het Volk zou Nero bij de Standaard niet aan de verkoopcijfers van Suske en Wiske mogen raken. Deze laatste reeks haalde rond 1965 voor de eerste druk telkens een oplage van ongeveer 100.000 stuks.

Sleen kreeg het gevoel dat de overstap misschien wel een vergissing was geweest, hij voelde zich niet voldoende gesteund, het was hem duidelijk: Vandersteens stripduo kwam op de eerste plaats. Bovendien bemoeide de Standaard zich te nadrukkelijk met de teneur van zijn verhalen en werd hem minder promotie en publiciteit gegund dan zijn collega-vriend.

De Standaard grijpt in.

Bij Het Volk was Marc Sleen koning en werden er miljoenen van zijn albums verkocht, bij de Standaard zou er vanwege de tegenvallende verkoopcijfers op Nero worden bezuinigd. Kregen Sleen en Nero van de uitgeverij minder aandacht, beiden moesten echter wel worden behouden en twee jaar na de lancering van albums in kleur kwam de Standaard met een oplossing, waarbij de door hen aan Sleen opgelegde aanpassingen overigens wel bleven gehandhaafd. De verhalen zouden worden ingekort (van zo'n 156 naar doorgaans 120 stroken, inclusief aankondigingsstroken) en, omdat de productie van de hoeveelheid dagelijkse stroken voor de krant dus "gewoon" doorliep, werd er op deze wijze ruimte voor meer verhalen gecreëerd en werden er dus ook meer albums (titels) verkocht.

Daardoor ging de frequentie omhoog en verschenen er in de periode van 1971 tot en met 1985 ongeveer zeventien extra albums. De albumprijs bleef ondanks de kortere verhalen (de albums werden acht bladzijden korter) niet achter, werd integendeel verhoogd en steeg van 35 frank (f. 2,90) in 1971 uiteindelijk naar 65 frank (f. 4,50) in 1985. Voor de buitenwereld om reden dat deskundigen hebben uitgemaakt dat de jeugd liever kortere verhalen leest, dan wel vanwege papierschaarste, maakte Sleen tussen november 1970 en april 1985, 73 kortere verhalen.

Nero vond in Nederland een groot lezerspubliek. Getuige hiervan de catalogus van de Rotterdamse stripwinkel Nero-interstrip.

In weerwil van het argument papierschaarste ging de hoeveelheid gebruikt papier juist omhoog: waar het aantal bladzijden per jaar ongeveer gelijk bleef, werden er in deze periode voor elk extra album tienduizenden extra kaften geproduceerd, wel kwam er vanaf 1973 nog een bescheiden besparing voort uit een verkleining van het formaat. Hiermee brak een periode aan waarin de oplage steeg en waarmee Nederland het grootste afzetgebied werd. Zo kreeg Nero in Nederland onder meer aandacht doordat Arie de Koff, de Rotterdamse stripwinkelier en groot Sleenfan zijn winkel "Nero- Interstrip", in juni 1972 door Sleen liet heropenen, waarbij Sleen voor deze gelegenheid zijn eerste drukken ter bezichtiging had meegebracht. Bovendien verscheen al in 1973 Arie's Nero-interstripkatalogus met Nero en Adhemar op de omslag.

Dan was er nog de landelijke presentatie van het "Knalgele koffertje": in 1985 vond een herstructurering in het lager onderwijs plaats en kregen *alle* Nederlandse basisschoolkinderen de betreffende onderwijsinformatie- met daarin een verwijzing naar het gelijknamige album- in een dergelijk geel koffertje aangeboden.

Het Nederlandse Gele Koffertje...

Publiciteitsfolder uit 1976

Ook weer promotie en publiciteit??

In 1976 verschijnt een publiciteitsfolder bij de Standaard met deze keer ook aandacht voor Nero en Sleen. Hoewel op de omslag nadrukkelijk Sleens 50ste Standaardalbum wordt gevierd, wordt niet duidelijk welke nu dit 50ste album is: in de lijst van leverbare albums wordt met nummer 50 De Blauwe Walvis, en in de lijst van in oktober 1976 te verschijnen albums, De Jinkaboems vermeld. Maar het zijn in deze folder vooral de rammelende bio- en bibliografische gegevens waarmee Sleens broodheer nog meer verbazing wekt.

48 De paardekop
49 De vleugeltjes van Xopotl
50 De blauwe walvis

Verschijnen in oktober 1976
49 De vleugeltjes van Xopotl
50 De Jinkaboems

MARC SLEEN
Marc Neels (Sleen is zijn schrijversnaam) werd geboren op 31 december 1922 in Gent. Omdat hij al jong zeer goed overweg kon met pen en penseel, werd hij leerling van het Sint Lucasinstituut om later schilder te kunnen worden. Hij debuteerde met strips en politieke karikaturen. Voor de Gids begon hij te tekenen in 1944, voor 't Kapoentje in 1947. In Vlaanderen werd 't Kapoentje zeer veel gelezen omdat vrijwel alle belangrijke Belgische strijdtekenaars van toen erin publiceerden. "Stropke en Flopke", "De luistige Kapoentjes", "Piet Fluwijn en Bokkerui" heetten de strijdverhalen die Marc Sleen populair maakten in heel Vlaanderen.
In 1946 startte hij met het beeldverhaal dat eerst "Detektief van Zwam" en later "Nero" zou gaan heten. Marc Sleen verhuisde van De Nieuwe Gids naar Het Volk. In de jaren vijftig ging hij over naar De Standaard (eerst en de Standaard Uitgeverij).
Zijn strips zijn gebaseerd op humor, satire en een brillant tekentalent. In allerlei vermommingen trekken de eerbiedwaardige grootheden uit de Belgische of wereldpolitiek op in het gezelschap van o.a. Adhémar, de kleinste maar knapste professor ter wereld, monsieur Pheip, de vlieggeworden jongling tot Brusselaar, en Nero's struise vrouw, die elk avontuur bestuit met het bakken en serveren van wafels.
Vanaf 1962 ging Marc Sleen elk jaar op Safari, wat de lezer terugvindt in de verhalen. De dierenfirma die hij in Afrika maakte, worden ook uitgezonden door de televisie.
Op het ogenblik maakt hij sleen nog Nero-verhalen die in kranten en boeken in binnen- en buitenland verschijnen.
Nero's geestelijke vader is gehuwd en woont in Groenendaal bij Brussel.

Sleens rammelende biografie volgens de publiciteitsfolder uit 1976

De uitnodiging voor de persvoorstelling van het Marc Sleen Huldeboek

Fragment van het plastic tasje uit circa 1980

En wat te denken van deze promotie-uiting, een fragment op een plastic tasje (Scriptoria plm. 1980) waarin Sleen blijk geeft van zijn gevoelens. De Nero Compagnie slaat met verbazing en boosheid bedremmeld het tafereel gade terwijl Wiske de toon aangeeft... En hoe zou deze compositie, de samenwerking tussen een tekenaar van de Vandersteenstudio's en Marc Sleen, tot stand zijn gekomen?

De erkenning. Het Huldeboek

Vanaf midden jaren 70 kwam voor het stripverhaal in het algemeen een ongekende herbeleving op gang, de oude Nero's van uitgeverij Het Volk, nog altijd zeer populair, zogen de nieuwe Nero's met zich mee. Nadat in 1980 Manu Van Treeck als Directeur strips bij Standaard was aangetreden en de kracht van dit medium meer in de schijnwerpers zou zetten, ontstonden er, naast omnibussen, trilogieën, luxe uitgaven en

▲ *Merchandising kwam niet van de grond. De hier afgebeelde zwemtas kwamen niet verder dan de dummyfase. (Scriptoria plm. 1983).*

niet te vergeten de prachtige uitgaven van Dirk Vermeirre met originele pagina, initiatieven waarmee Sleen, al dan niet door toedoen van de Standaard Uitgeverij, publiciteit genereerde en in het zonnetje werd gezet.
Zonder ook maar de geringste afbreuk te doen aan de vele, en elders besproken, eerbewijzen die hem vanwege zijn uitzonderlijke kwaliteiten op het gebied van het beeldverhaal ten deel vielen, wil ik er één, het Huldeboek, uitlichten.
Op 4 juni 1985 werd dit boek, op een receptie in de Zoo van Antwerpen, (een vaste waarde in Nero) aan genodigden gepresenteerd. Dagblad de Morgen, die het boek overigens een matig tot redelijke recensie gaf, schonk twee dagen later, ruim aandacht aan het evenement, een reden voor Nero om in het verhaal *De Neroberg*, de Morgen te lezen.

Tijdens de receptie vindt er in de Marmeren zaal van de Zoo een signeersessie plaats waarbij ook Willy Vandersteen aanschuift voor een handtekening in het Huldeboek (welke Sleen vervolgens signeert met "*aan mijn meest sympathieke koncurrent*"). Vandersteen laat niet na aan de journalist van dienst, Rudy Collier, Sleens tekenvaardigheid te prijzen, te vertellen over zijn medewerking aan Sleenovia "waarvoor hij Nero drie dagen had getekend" en uit te wijden over hun vriendschap sinds hun werk bij uitgeverij De Gids. Terloops zal hij ook nog meedelen dat Sleen in Nederland vanwege de Vlaamse elementen in de verhalen (Vandersteen doelt hier op de "Stedencyclus" uit 1983 en 1984) slecht verkoopt, waarmee hij in feite de toegeving die zijn opvolger, ten behoeve van de verkoop in Nederland doet, bevestigt. Paul Geerts had in april nog het Suske en Wiske- verhaal *De Angst op de Amsterdam* beëindigd.

In juni 1987 maakte Sleen in een bijlage (*De Stripkrant*) van de Morgen bekend dat hij zijn ontslag bij de VUM- krantengroep (waar de Standaard sinds het faillissement in 1976 deel van uit maakte) had gegeven en dat Nero, indien hij in het dagblad de *Morgen* zou optreden, volkser en Vlaams zou zijn, dat hij financieel beter bij Het Volk (hierbij zijn nevenreeksen buiten beschouwing latend) was gebleven en dat promotie voornamelijk op andere strips van "het huis" betrekking had.

Zo kwam er een eind aan de bewogen tijd die Marc Sleen en Nero, vanaf het moment dat zij in 1965 in dienst kwamen van de Standaard, samen zouden doormaken

BRONNEN

- Stripschrift, Humo, Brabant strip, Stripgids, Lezerskrant, de Zaak Zonnebloem en Stripnieuws: diverse nummers
- Marc Sleen gids deel 2 door Yves Kerremans, Marc de Lint en Ivan Thoma, eigen beheer
- De interviews, samengesteld door Wouter Adriaensen, Yves Kerremans en Noël Slangen, uitgeverij Davidsfonds
- De avonturen van Nero en Co, Sleenovia, uitgeverij Bonte
- Vandersteen de interviews, de foto's: Standaard Uitgeverij
- De Totentrekkers, uitgeverij Bonte
- Kroniek van een legende, door Ronald Grossey, uitgeverij Roularta
- 50 jaar Nero, kroniek van een dagbladverschijnsel, door Yves Kerremans en Pascal Levêfre

DE PUBLICITAIRE 'FLOATING PENS' van het weekblad Robbedoes

Uitgeverij Dupuis heeft doorheen de jaren steeds veel zorg besteed aan gezellig promotiemateriaal. Veel van dat materiaal liet Dupuis in zijn eigen drukkerij vervaardigen of door gespecialiseerde bedrijven als het bijvoorbeeld om metalen of plastieken toonbankdisplays of winkelrekken ging. Maar in de jaren zestig van vorige eeuw volgde de uitgeverij ook de populaire promotietrends, zoals publicitaire sleutelhangers en andere verzamelbare items.

Een van de merkwaardigste reeksen promotionele gadgets uit die tijd is ongetwijfeld die van (minstens) vijf 'Floating action'-balpennen met helden uit het weekblad *Robbedoes*...!

Door Philippe Mouvet

Figuurtjes in beweging.

Weg met de vulpen, leve het knikkertje!
Reeds in 1888 vroeg de Amerikaan John J. Loud een brevet aan voor het eerste concept van wat (veel later) dat van de wereldbekende BIC zou worden. Het brevet verviel echter zonder dat Loud zijn uitvinding commercialiseerde. In 1938 (vijftig jaar later dus!) werd het balpen-concept verfijnd en door de Hongaar László Biró gepatenteerd. Het nieuw concept werd wel degelijk met succes op de markt gebracht, maar de Tweede Wereldoorlog liet ook dan het veelbelovend project stranden.
Na het einde van deze wereldbrand kocht een zekere Marcel Bich in 1945 het patent over van Biró en maakte er nu wel een wereldsucces van. Zijn 'BIC Christal' kwam in 1950 op de markt en werd de meest verkochte balpen ter wereld.

bestond nog niet) maar een potlood waarin je de vulling kon vervangen. Als je de pen open vees, had je binnenin ook een gommetje.
De 'Floating action Pen' werd een groot succes. Eskensen deponeerde het patent in 1955 en zette een eigen bedrijf op om ze zelf te maken. Over de hele wereld nemen zijn verdelers sindsdien de bestellingen op, kiezen met de klanten het voorwerpje of de afbeelding dat in de pen moet komen en sturen het ontwerp dan naar het moederhuis in Denemarken. De oplage kan variëren van 500 tot 100 000 exemplaren.

Er zijn eigenlijk drie soorten Floating Pens. Ten eerste hebben we de publicitaire balpennen, vooral bedoeld als relatiegeschenken en zodoende meestal eenmalig op een relatief klein

Floating action Pens: schrijven met een speelgoedje!

Een van de leukste balpen-concepten was in de jaren '60 dat van de 'Floating action Pen'. Het kwam erop neer dat het bovenste deel van de stylo bestond uit een hol en doorschijnend kokertje gevuld met olie, waarin een 3D-figuurtje (of een decor met los daarvan een bewegend item) 'zwom'. Als je je stylo omdraaide bewoog ook het figuurtje in de koker. Super als gadgets!

De 'Floating action Pen' is eigenlijk een uitvinding van de Deen Peder Eskesen die zijn eerste model, een publicitaire stylo voor oliemaatschappij ESSO, in 1946 vervaardigde. In het kokertje bewoog toen een tonnetje 'ESSO – Extra Motor Oil'. De 'barrelpen' was toen ook geen bic (die

aantal exemplaren gemaakt. Deze reclame-items zijn ook het leukste om te verzamelen, zoals bijvoorbeeld die van Dirk Stallaert voor Aquafin.

Een tweede categorie zijn de *Tip N' Strip* of *X-rated* pens waarmee je een aangekleed figuurtje ondersteboven in haar blootje kunt zetten (leuk als geschenk op kamers van sommige hotels of voor curiosaverzamelaars van onder andere striptekenaar Walthéry...).

Een derde gamma balpennen is veruit de meest verspreide, op lange termijn beschikbaar en op grote schaal gemaakt: *de toeristische floating pen.* Een voorbijrijdende gele taxi op een achtergrond van de New Yorkse skyline, een bootje in Venetië: dat soort dingen dus... ▸

Eindelijk op school toegelaten!

Al was de balpen al jaren een populair item, toch liet men in het onderwijs pas vanaf 1965 toe dat leerlingen naast de traditionele pen en inktpot of vulpen ook kleurrijke en gezellige balpennen mochten gebruiken. Want kleurrijk en gezellig konden ze echt wel zijn!

De floating pens van weekblad Robbedoes

Zo kwam ik eerder toevallig via een vriend verzamelaar op het spoor van uiterst zeldzame promotionele floating balpennen van helden uit het weekblad *Robbedoes*. Heel zeker eenmalig als promotiestunt in beperkte oplage rond 1965 gemaakt en hoogstwaarschijnlijk aan verdelers en klanten als leuk relatiegadget geschonken. De figuurtjes die in de kokertjes rondzwemmen zijn die van Robbedoes, Guust Flater, Zwartbaard, Joe Dalton, een Smurf en misschien ook wel de Marsupilami, al heb ik van deze laatste geen afbeelding kunnen terugvinden. Dat ook Zwartbaard als figuurtje wordt gebruikt zou er volgens mij op kunnen wijzen dat de pennen als promotiemateriaal dienden voor de reeks latex-popjes die tot 1966 door Dupuis werd gecommercialiseerd. Vanaf 1965 werden minder fragiele poppen verkocht: de vinylpoppen (de "piepers") van helden uit het weekblad *Robbedoes*.

Hopelijk hebben deze leuke relatiegeschenken in 1965 uiteindelijk toch hun weg naar de pennenzakken van enthousiaste schoolkinderen gevonden. Ook van Nederlandstalige kinderen, want op de balpennen staan de namen van helden in de twee Belgische landstalen vermeld. Werden ze dan enkel in België verdeeld? Wie zal het mij zeggen?

Wat mij betreft moet ik mijn eerste Robbedoes-floating pen nog op een rommelmarkt vinden....

MARC SLEEN
aan zijn tekentafel

Foto's van een stripauteur aan zijn tekentafel zijn een bron van informatie over diens oeuvre. Vrijwel steeds zijn de foto's in scène gezet maar de tekeningen op de tekentafel en de kaders aan de muren brengen mogelijk onbekende pareltjes aan de oppervlakte en tonen welke tekeningen de auteur op dat moment belangrijk vond. En laat het ons maar toegeven, het is een welkom excuus om nog meer mooi materiaal af te beelden.

Door Yves Kerremans

Als een foto gedateerd is, kan daaruit afgeleid worden hoelang de tekenaar vooruit werkt. In *Sleens Curiosahoekje* nr. 6 (2021) is uit een filmfragment afgeleid dat Marc Sleen in 1957 slechts 1 week vooraf aan zijn Nerostrip werkte en tekeningen voor een belangrijke wedstrijd minstens 4 weken vooraf maakte. Een foto (of filmfragment) zonder datum kan eventueel aan de hand van de tekeningen op de tekentafel gedateerd worden.

Artistieke duizendpoot Marc Sleen

Dat Marc Sleen (1922-2016) een productief tekenaar was, is een echt understatement. Hij is de geestelijke vader van talrijke stripreeksen als Nero, Piet Fluwijn & Bolleke, De Lustige Kapoentjes, Oktaaf Keunink, De Ronde van Frankrijk, Stropke & Flopke, Doris Dobbel om alleen de belangrijkste te noemen. De artistieke duizendpoot verhuisde in juni 1955 naar Hoeilaart en in de beginstroken van het Neroverhaal 'De X-bom' brengt hij zijn villa, maar niet zijn tekenkamer, trots in beeld. Sleen wordt voor interviews in de jaren 70 en 80 meermaals gefotografeerd aan zijn tekentafel en zijn tekenkamer kwam aan bod in *Stripglossy* nr. 3 uit 2016. Na zijn overlijden werd zijn tekenkamer overgebracht naar het Marc Sleen Museum in de Brusselse Zandstraat en kan daar sinds oktober 2017 bewonderd worden.

Twee foto's uit de jaren 50 en 60

Foto's uit de jaren 50 en 60 zijn zeldzaam en verdienen zeker de nodige aandacht. Op twee foto's uit eind november of begin december 1960 hanteert Marc Sleen de tekenpen terwijl zijn toenmalige echtgenote Mady belangstellend toekijkt. Sleen houdt een brandende sigaret tussen de vingers en op één van de foto's ligt er een sigaar in de asbak op de hoek van de tekentafel. Dat was toen nog de normaalste zaak van de wereld. De eerste foto is nog niet gepubliceerd, de tweede werd gebruikt bij een artikel in *'t Bobijntje*, het personeelsblad van Het Volk, van december 1960. Op beide foto's

Marc Sleen aan zijn tekentafel, met zijn eerste echtgenote Mady aan zijn zijde.

pretendeert Sleen dat hij naarstig werkt aan een Nerostrook maar die strook is overduidelijk al afgewerkt. Verder liggen er zichtbaar nog andere originele Nerostroken, een plaat van Oktaaf Keunink, een aflevering van Piet Fluwijn & Bolleke en een aflevering van De Lustige Kapoentjes op zijn tekentafel. Grondige bestudering maakt een identificatie mogelijk: stroken 146 en 147 van het Neroverhaal 'De Nerovingers', aflevering 383 van Oktaaf Keunink, aflevering 481 van De Lustige Kapoentjes en aflevering 672 van Piet Fluwijn & Bolleke. Die tekeningen werden respectievelijk gepubliceerd op 6 en 7 december 1960 in *Het Volk*, op 18 december in *Ons Zondagsblad*, op 14 december 1960 in *'t Kapoentje* en 6 december 1960 eveneens in *'t Kapoentje*. Dat bevestigt het vermoeden dat de twee foto's in november of december 1960 werden gemaakt en dat er één werd weerhouden voor het artikel in *'t Bobijntje*.

Publicaties van de originele tekeningen op de tekentafel van Marc Sleen.

Originelen en een affiche aan de muur

In de tekenkamer van Marc Sleen hangen in 1960 meerdere originelen en een afgesneden affiche. De afgesneden affiche is op dat moment zeer recent, nl. voor de Ronde van Frankrijk van 1960 en toont de Belgische deelnemende renners van 1960 met in hun midden ploegleider Georges Ronsse die de zweep hanteert. Sleen sneed het onderste deel af waarop de resultaten kunnen ingevuld worden. Op de twee foto's zijn verder vier originele werken van de auteur (gedeeltelijk) herkenbaar, waaronder portretten van Ernest Claes (schrijver vooral bekend van zijn streekroman 'De Witte'; 1885-1968), Maurice Roelants (schrijver-dichter en collega van Sleen bij De Gids; 1895-1966) en Emiel Van Hemeldonck (schrijver van historische en regioromans over de Kempen; 1897-1981). Het portret van Ernest Claes met De Witte waarvan alleen de voeten zichtbaar zijn, is niet gedateerd maar stamt volgens het Ernest Claesgenootschap uit 1958. Het portret van Emiel Van Hemeldonck is gedateerd 1960 en dat van Maurice Roelants 1947. Voor dat laatste portret heeft Sleen een fles bij de oorspronkelijke tekening gevoegd.

Portret van Ernest Claes (reproductie van het origineel).

Affiche 'Met Het Volk in de Ronde van Frankrijk' (1960).

MARC SLEEN AAN ZIJN TEKENTAFEL

Portret van Emiel Van Hemeldonck, affiche.

Portret van Maurice Roelants (reproductie uit het huldeboek).

Tenslotte is er een gedeelte van nog een vierde werk zichtbaar: 'Wiezekes poort' waarmee Sleen in 1957 zijn visie gaf op de werken aan de twee tunnels aan de Brusselse Louizapoort.

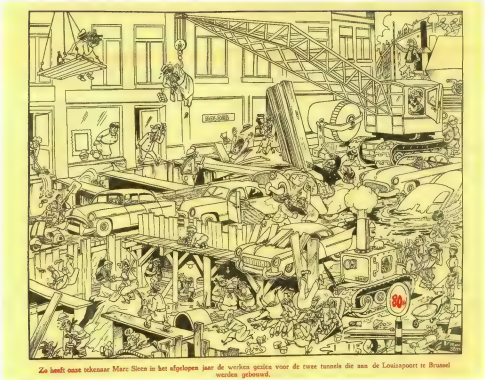
Zo heeft onze tekenaar Marc Sleen in het afgelopen jaar de werken gezien voor de twee tunnels die aan de Louizapoort te Brussel werden gebouwd.

Publicatie van 'Wiezekes poort' in Het Volk van 1 & 2 januari 1958.

SICA-TOYS

producent van vinyl-speelgoed voor ROBBEDOES (1964-67)

De volledige 'familie' piepers.

Van verbrokkelende latexpopjes tot slijtvaste vinylpiepers.

Tussen 1956 en 1965 liet uitgeverij Dupuis door het Franse bedrijf ExInCo latex-popjes maken van de meest succesvolle stripfiguurtjes uit zijn stripblad Robbedoes. De schuimrubberen popjes waren dankzij inwendige ijzerdraden, een soort geraamte zeg maar, best leuk speelgoed: je kon ze in alle mogelijke standen plooien en in scène zetten. De eerste 'action figures' eigenlijk.

Maar latex heeft een beperkte levensduur en al gauw werd duidelijk dat deze afbrokkelende popjes een zeker gevaar konden inhouden voor al te ijverige kinderen die Robbedoes voor een lolly hielden. Tijd voor iets anders...

Door Philippe Mouwet

Vinyl, het ideaal materiaal ter vervanging van latex en rubber

In 1950 had Dupuis al wel de 'Robbedoes-flex', een plooibaar Robbedoespopje, gecommercialiseerd, maar de beperkte plooibaarheid ervan was niet te vergelijken met de latexpopjes van ExInCo. De latexpopjes waren ook vrij broos: de latex barstte, brokkelde af en zo kwam de ijzerdraad bloot. Het 'Walking death'-syndroom van de latexpopjes... Als je kind daar geen oog mee uitstak kon het zich toch wel flink bezeren. Of stukjes rubber inslikken! Niet echt veilig dus. Ook de opkomst begin jaren '60 van Barbiepoppen en van de echte, gearticuleerde *action figure* G.I.-Joe in 1964 zette een domper op het succes van latex-popjes.

Naast latex-popjes vond je in de jaren '50 in de meeste winkels ook meer algemeen speelgoed voor de allerkleinsten: holle rubber-poppen met een piepertje, waardoor ze geluid maakten als je erin kneep. Ze waren stukken veiliger dan de latexpoppen maar waren weinig buigzaam. Bovendien was ook rubber weinig tijdsbestendig en moeilijk te onderhouden. Tegen eind jaren '50 werd dat materiaal dan ook als basismateriaal vervangen door het nieuwe, soepele, veilige en veel duurzamer vinyl. In 1959 werd zo een eerste Kuifje-vinylpop door Mirim-Toys op de markt gebracht.

Sica-Toys, de specialist van vinylspeelgoed

Na een hele reeks latex-popjes van helden uit het weekblad Robbedoes te hebben gecommercialiseerd stapte dus ook uitgeverij Dupuis in 1964-65 over op een aanbod poppen van helden uit het stripblad vervaardigd uit vinyl. De poppen werden door de firma Sica-Toys (ex Mirim-Toys) van de industrieel Vlado Desnica geproduceerd. Sica Toys had drie fabrieken: één in Frankrijk en twee in België, waarvan één dicht bij Brussel en één in Henegouwen.

Eerst werd een figuurtje in 3D geboetseerd, waarvan dan een metalen mal werd gemaakt. Deze bestond uit twee holle helften die aaneen geschroefd konden worden. Via een gaatje in de gesloten mal werd éénkleurige vinylpasta onder druk geperst. Na afkoeling werd het holle soepele figuurtje uit de mal bevrijd en werd in het spuitgaatje een fluitje gestoken. De figuur werd nadien met de hand bijgekleurd. Klaar.

Zo zijn in de reeks Robbedoespiepers in 1964-1967 10 figuurtjes op gewoon formaat gecommercialiseerd: Robbedoes, de Marsupilami, een blauwe, een zwarte, en Grote Smurf alsook een Smurfführer (met stoffen cape), Bollie, Billie, Lucky Luke met Jolly Jumper en Joe Dalton. Elk popje werd aangeboden in een doorschijnend plastic zakje, gehecht aan een kartonnen kaartje.

In 1967 kwamen er twee poppen op mega-formaat bij: een blauwe Smurf en een Marsupilami. Ter promotie van deze vinylpopjes drukte Dupuis ook een speciale plooifolder en voor de grote Marsupilami een speciale affiche.

Het kaartje waaraan het plastic-zakje was bevestigd.

Een gepimpte Marsupilami-pieper: De Marsupilami-Robot!

De mega-Marsu was in vergelijking met de popjes uit de gewone reeks vrij duur, maar wel echt prachtig! Zó decoratief zelfs dat Dupuis een zeer beperkt aantal van de grote Marsu-pieper liet verzagen en ombouwen tot prachtige, bewegende Marsu-robotten die, vastgemaakt op een sokkel met opschrift Spirou, met de kop draaiden en met een exotische bloem in de linkerhand naar voorbijgangers konden zwaaien. Succes verzekerd! Deze robotten werden vermoedelijk ingezet bij evenementen en beurzen waarop Dupuis met een stand aanwezig was, alsook in enkele geprivilegieerde boekenwinkels en grootwarenhuizen. Van deze robotten zijn maar enkele exemplaren overgebleven, niet altijd volledig en werkend...

Nog zeldzamer dan de Marsupilami-robot: een onbekende Robbedoespieper!

Het Robbedoespopje uit de reguliere reeks vinylpiepers van de Robbedoesshop is een staande figuur met licht gespreide benen, vrij grote voeten en de armen naar beneden, los van het lichaam, kwestie van het in evenwicht te houden. Dat was niet altijd eenvoudig want de oorspronkelijke morfologie van de stripfiguren leende zich niet altijd om daar popjes van te maken die omwille van de grootte van de voeten gemakkelijk omvielen. Dat was voornamelijk het geval met de Robbedoespieper die daarom ook wel eens met een voetje uit metaaldraad werd aangeboden: de voet was circulair, de verticale ijzerdraad werd in de figuur geprikt om het recht te houden.

Tot zover het bekend deel van het verhaal...

Onlangs liet een standhouder op een verzamelbeurs mij de foto zien van een pieper die in een lot opgekochte stripcuriosa zat en waarover hij geen informatie vond. Waarachtig een onbekende Robbedoespieper! Straf!

De pieper, in vleeskleurige roze vinyl gegoten, heeft - in tegenstelling tot de standaardpieper - een horizontaal gestrekte rechterarm met een wijzende vinger. Ook de benen en voeten staan anders gepositioneerd, om het evenwicht te bewaren. Deze houding refereert duidelijk naar de gelijkaardige houding van Robbedoes op allerlei promotionele tekeningen in het weekblad alsook op grote posters uit de eerste helft van de jaren '60.

Ik had deze pieper nog nooit eerder gezien en wist niet dat het bestond. Vele details wijzen er echter op dat de pop wel degelijk authentiek is. Het prototype werd dus blijkbaar afgekeurd en niet in productie genomen. Volgens mij zou het weleens aan de verkeerde positionering van de wijzende hand en de gestrekte duim kunnen liggen. Ik zou het ook afgekeurd hebben...

Nog vinyl-speelgoed.

Sica-Toys had eerder, rond 1963, gedecoreerde ballen met Kuifje vervaardigd. In 1966 is Robbedoes aan de beurt met een kleine bal (22 cm) en een groter exemplaar (35 cm).

De Robbedoesbal is onvindbaar (één exemplaar gekend). Wel zijn er jaren geleden enkele vellen met de uitduwbare vinylillustraties voor de bal bovengekomen. Ze werden in de mal geplaatst vóór het persen van de bal en zijn echt slijtvast. Er zijn 4 verschillende illustraties: een bananen etende Guust Flater en Robbedoes, Kwabbernoot en de Marsupilami die op de schillen uitglijden.

Sleutelhangers

Later, in 1967, maakte Sica alsnog een reeks sleutelhangers met helden uit het weekblad Robbedoes.

Van de 15 sleutelhangers zijn er slechts 14 in de verkooplijst van de Robbedoesshop in 1967 opgenomen. Uit deze lijst zijn Atchie en Atcha vrij zeldzaam. De Marsupilami bestaat in twee versies, één met de sleutelring vastgemaakt aan de kop, en één aan de staart (eigenlijk een kleine knobbel). De 15de sleutelhanger, die jarenlang onbekend bleef, is er eentje van een gele, zittende baby-marsupilami. Daarvan zijn de teruggevonden exemplaren op één hand te tellen...

Nog meer sleutelhangers

Een jaar eerder, in 1966, had Dupuis zelf twee publicitaire sleutelhangers voor het weekblad Robbedoes/Spirou laten maken. Een eerste werd bij aankoop van de Robbedoesbundeling N°100 gratis meegegeven; een tweede sleutelhanger (enkel in het Frans) kon je bekomen door bonnen uit te knippen in *Spirou*. De gebruikte illustratie is die van de kaft van *Spirou* N°1481.

Wat betreft Sica Toys sloot het bedrijf de deuren in 1975, niet zonder ons dus enkele haast onvindbare Robbedoes-spulletjes na te laten.
Wat een erfenis! Ga dat maar vinden....

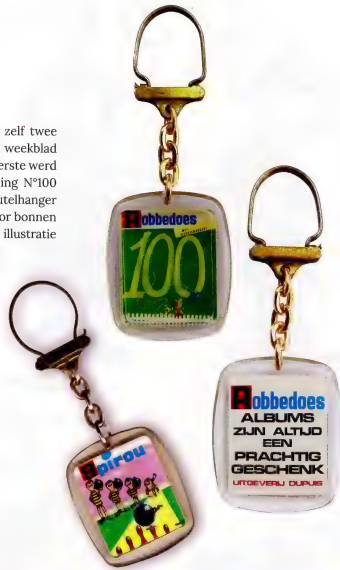

Attention! ici, il ne s'agit plus de rigoler! C'est vrai:

LE PORTE-CLÉS SPIROU est maintenant à la disposition de tous ceux qui le désirent !

Il n'y avait pas de raison pour que « Spirou », lui aussi, ne cherche pas à satisfaire les collectionneurs. C'est pourquoi nous pouvons vous annoncer aujourd'hui la création des PORTE-CLÉS SPIROU : une reproduction en miniature du journal, enchâssée dans un support de matière plastique transparente !

Oui, c'est sérieux ! Regardez la reproduction ci-contre !

Pour obtenir le PORTE-CLÉS SPIROU, il vous suffit d'envoyer à PORTE-CLÉS SPIROU, 8, rue Bellini, Paris 16e (pour la France) ou 39, rue Destrée, Marcinelle (pour la Belgique) la valeur de 0,90 F français ou 9 fr. belges EN TIMBRES-POSTE NEUFS, ainsi que TROIS BONS portant des numéros différents, comme le bon ci-contre. Un bon semblable (mais avec un autre numéro) paraîtra chaque semaine dans « Spirou ». N'oubliez pas d'écrire lisiblement vos nom et adresse !

STRIPKIOSK
FOCUST OP

LEVE DE SPORT!

In *StripKiosk* 5 hebben we in de reeks van de Lombard-collectie de albums van Michel Vaillant belicht, met in het zog daarvan het album *Leve de Sport*. Dit album is vele opzichten een buitenbeentje. Het is in feite een verzamelalbum van korte verhalen uit het weekblad *Kuifje*, toch eerder uitzonderlijk. De vormgeving is ook uniek. Een wat hardere kaft, maar niet echt gekartonneerd zoals de andere albums uit de Lombard-stal. Niet echt gekartonneerd? Daar hebben we onze mening moeten herzien.

Door Peter Van Hooydonck

Leve de Sport verscheen in 1957 in de Lombard collectie maar het had een afwijkende *look & feel*. Een wat hardere kaft, zeer onderhevig aan breuken en kreuken. De achterkaft vertoonde noch het schild (ook wel *peau d'ours* genoemd), noch het bekende ruitenpatroon. De achtergrond is blauw met daarop een uitgespaarde kader waarin de titellijst prijkt. Voorzien van 5 Kuifjespunten (ipv 10), maar dat had te maken met de verkoopsprijs van 29 BEF. Het album is geniet maar over de nietjes werd een rode band gezet zodat de nietjes onzichtbaar waren.

Maar in de loop van de jaren '80 kwam ons een onwaarschijnlijk verhaal ter ore. Iemand had een echt gekartonneerd exemplaar in een verzameling gezien, een authentiek exemplaar, geen huisvlijt of misdruk. Eerst legde de verzamelaarsgemeenschap dit gerucht naast zich neer, maar het verhaal werd vaker en vaker bevestigd en stilaan werden meer exemplaren waargenomen. Geen honderd, geen vijftig, maar slechts een handvol. Nu was het officieel: er bestond een gekartonneerde editie van *Leve de Sport*, extreem zeldzaam, dat was zeker.

De verschillen met de reguliere uitgave zijn duidelijk. Er is weliswaar een duidelijke kartonnering, maar zonder de rode linnen rug, die zo kenmerkend is voor de Lombard collectie. De rug is van papier net zoals bij de gewone uitgave. Door de kartonnering heeft het album vier nog meer kwetsbare hoeken en is het formaat ietsje groter, 7 mm hoger en 4 mm breder dan het reguliere album. Voor dit artikel hebben we de hand weten te leggen op een archiefexemplaar van bij Lombard. Nochtans is het geen perfect exemplaar maar het is het beste exemplaar dat gekend is. Intussen zijn er nog altijd maar minder dan 10 exemplaren gekend van dit mythische album.

EEN NIEUWIGHEID !
EEN PRACHTIG ALBUM
van Jean Graton
LEVE DE SPORT !
Dit album bevat 7 volledige verhalen, die een boeiend relaas brengen over 7 verschillende sporten : autorace, bobsen, moto, wielrennen, autorodeo, rugby, ijshockey.
In kleurendruk en gebrocheerd, onder gevernist omslag.
PRIJS : 29 F.

Advertentie uit Kuifje 45 van jaargang 1957

STRIPKIOSK FOCUST OP

LEVE DE SPORT!

De foto's tonen de verschillen in grootte en de hoeken van het gekartonneerde exemplaar.

TUSSEN KAAI EN SCHIP...

Eén van de oudere realistisch getekende beeldverhalen van Willy Vandersteen is *Tussen Water en Vuur*. Het is verschenen in *Ons Volkske*, toen nog een krantenrubriek in *Het Nieuwsblad*. De 25 afleveringen verschenen tussen 6 november 1947 en 16 mei 1948. Ja, u leest goed: 25 afleveringen en niet 24 pagina's zoals in alle bundelingen van het verhaal die tot nu toe zijn verschenen. Een korte opheldering...

Door Peter Van Hooydonck

Ons Volkske verbannen naar Het Nieuwsblad

De geschiedenis van *Ons Volkske* is nauw verweven met de ingewikkelde krantenoorlog die in Vlaanderen woedde in de periode 1947-48.

Het zelfstandige weekblad *Ons Volkske* bestond al sinds 27 december 1945 als een uitgave van de NV De Gids. In april 1947 moest dit blad noodgedwongen haar naam veranderen in *'t Kapoentje* omdat de Standaard, de oorspronkelijke eigenaar van de naam Ons Volkske, het recht terugeiste om deze naam te gebruiken.

De Standaard gebruikte Ons Volkske voorlopig alleen als rubrieknaam in het dagblad *Het Nieuwsblad*. In deze rubriek verschenen vanaf november 1947 gagplaten van *De Vrolijke Bengels* en afleveringen van een realistisch getekend vervolgverhaal, beiden van de hand van Willy Vandersteen.

In deze krant verscheen het verhaal *Tussen Water en Vuur*. Bij de nummering van de afleveringen liep het wel even mis. Er verschenen twee afleveringen 12 en twee afleveringen 13! De eerste liefhebber die een albumversie maakte, was Karel Driesen (1947-2020). Karel beschikte over een volledig knipsel, tenminste zo dacht hij, want één aflevering van de twee nummers 12 ontbrak. Alle verdere herdrukken volgden dit verkeerde voorbeeld en ook in de verdienstelijke reeks *Uit de Archieven van Willy Vandersteen* van Peter Janda (*Tussen Water en Vuur*, uitgeverij Adhemar, 2012) ontbrak dezelfde aflevering.

Uitgevers en vorsers van over de hele wereld: check en dubbel-check altijd uw bronnen, want fouten worden te vaak klakkeloos overgenomen!

De ontbrekende plaat!

Op zondag 4 december 2022 slaan Veilinghuis Bernaerts en 't Vlaams Stripcentrum de handen in elkaar. Dan vindt de stripveiling plaats waarbij de originele tekenplaten van twee *Piet Pienter en Bert Bibber*-verhalen én de tekeningen van *Geduwel op de Heide*, het *Suske en Wiske*-hommage-verhaal van Jan Bosschaert, onder de hamer komen.
Voor deze gelegenheid brengt 't Vlaams Stripcentrum
niet minder dan 3 nieuwe uitgaven op de markt.

Door Peter Van Hoeydonck

POM

In overleg met de Erven Van Hove werden twee volledige verhalen geselecteerd uit het archief van tekenaar Jozef Van Hove. Het gaat om *De Barbier van Bombilla* en *De Dubbel-Koolzure Soda-Bom*, respectievelijk in 1960 en 1961-62 in *De Gazet van Antwerpen* verschenen. Zoals de traditie het wil, brengt 't Vlaams Stripcentrum voor de kopers van een originele plaat een luxe groot-formaat editie uit van de twee albums. De oplage wordt telkens beperkt tot het aantal beschikbare originele platen.

Kenmerkend voor het oeuvre van POM is de constante kwaliteit van het tekenwerk. Zijn tekenstijl evolueerde over zijn hele carrière nauwelijks, wat redelijk uniek is in de stripwereld. Meestal hebben striptekenaars verschillende kenmerkende periodes waarin ze een andere stijl toepassen. Bij POM is dat veel minder.

Deze twee albums zetten het rijtje verder van de groot-formaat edities van Piet Pienter en Bert Bibber. In 2019 verschenen *Avontuur in San Doremi*, *Storm over Akhabakhadar* en *De Anti-Zwaartekracht-Generator*. In dezelfde uitvoering verscheen in 2021 *Herrie om Carolus Magnus*.

... WAAROP OOK UW ONDERDANIGE DIENAAR, DE HARDWERKENDE, ZICH-UITSLOVENDE, ZWETENDE EN HAREN-VERLIEZENDE POM VOORALSNOG GEEN ANTWOORD WEET...
INKT

Jan Bosschaert

In 2021 tekende illustrator-tekenaar-schilder Jan Bosschaert het hommage-album van Suske en Wiske, *Geduwel op de Heide* op basis van een scenario van Marc Legendre, waarmee hij al een duo vormde voor de stripreeks *Sam*. Het album kwam uit in 2022, in verschillende edities. Met Jan Bosschaert werd een akkoord bereikt om de originele platen van het verhaal op te nemen in de stripveiling van 4 december. Voorafgaánd aan de veiling wordt een deel van de platen in het veilinghuis tentoongesteld, in de tweede helft van november 2022.

Om dit alles luister bij te zetten, geeft 't Vlaams Stripcentrum een portfolio uit met een aantal speciaal getekende prenten van het verhaal.

Voor de gelegenheid heeft Jan Bosschaert een tweede versie van de cover getekend.

De portfolio zal beschikbaar zijn voor de kopers van een originele tekenplaat uit het Suske en Wiske-verhaal.

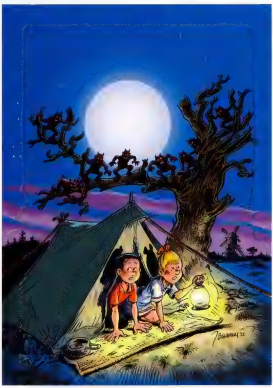

DE FILMROLLETJES VAN STOPCOLOR

Er was ooit een tijd dat jongelui met grote verwachtingen bijeen zaten rond een projector in afwachting dat het licht werd gedempt en dat het licht uit dat wonderlijke toestel droombeelden op een scherm toverde. De techniek van de *Films Fixes*, het op pellicule zetten van stilstaande beelden, die dan in een verduisterde omgeving op een wit doek konden geprojecteerd worden, was niet nieuw. De toverlantaarn was al eeuwen oud en was gebaseerd op hetzelfde principe. Toen in de 19de eeuw de fotografie werd uitgevonden, lag de weg open voor de reproductie van beelden op film.

Door Peter Van Hooydonck

In de jaren '30 kende dit soort van filmpjes een grote productie, zowel voor pedagogische als voor ontspanningsdoeleinden. Al spoedig kwamen ook de eerste stripboeken in het vizier. De verhalen van Tintin werden op die manier gecommercialiseerd door het bedrijf Cinéscope. Na de oorlog werd deze activiteit overgenomen door de Franse producent Les Beaux Films. Vanaf 1946 konden de verhalen (enkel in het Frans) verkregen worden in de herkenbare vierkante doosjes die meestal werden aangeboden in een eenvoudige kartonnen doos. Voor de Nederlandstalige fans was het nog even wachten...

Stopcolor

In 1954 benaderde uitgever René Dossray uit de Linthoutstraat in Brussel Raymond Leblanc, de baas van de Lombard uitgaven, met het oog op het maken van een overeenkomst. Dossray was in die tijd zeer bekend voor het ontwerpen en verspreiden van de bekende geïllustreerde schoolplaten, die in tal van lessen konden gebruikt worden en die zowat het belangrijkste element waren in de beperkte waaier van didactisch materiaal in scholen. Maar meer en meer maakten dia's en zelfs bewegende beelden een opmars en de klassieke schoolplaten dreigden te verdwijnen. Dossray wilde zich toeleggen op de productie van de "films fixes" van de stripverhalen van het weekblad *Tintin/Kuifje*. Hij creëerde hiervoor een aparte bedrijfsnaam: Stopcolor. Het oude procedé was nog niet veranderd: op 35 mm pellicule werden bepaalde albums uit de Lombard-collectie beeld voor beeld overgezet. Om de tekst op de stilstaande beelden leesbaar te houden, werden de tekstballons ingekort en uitvergroot. Dat resulteerde in een aantal opnames die dan bijeengebracht werden in een variabel aantal filmrolletjes per album. Deze rolletjes werden in een eenvoudig kartonnen doosje gelegd en zo verkocht. Deze doosjes werden helaas niet opgesmukt met aantrekkelijk grafisch materiaal. De naam Stopcolor was wel wat misleidend: de filmrolletjes zijn niet volledig in 4 kleuren, er werd meestal met een steunkleur gewerkt.

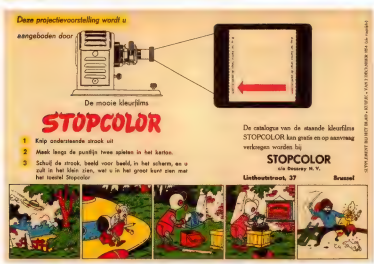
Deze projectievoorstelling wordt u aangeboden door
De mooie kleurfilms
STOPCOLOR
1 Knip ondersteande strook uit
2 Maak langs de puntlijn twee spleten in het karton.
3 Schuif de strook, beeld voor beeld, in het scherm, en u zult in het klein zien, wat u in het groot kunt zien met het toestel Stopcolor
De catalogus van de staande kleurfilms STOPCOLOR kan gratis en op aanvraag verkregen worden bij
STOPCOLOR
c/o Dossray, N. V.
Linthoutstraat, 27
Brussel

▲ *De avonturen van Tintin werden vanaf 1946 uitgegeven door Les Beaux Films. De Nederlandstalige versies werden gecommercialiseerd door Stopcolor.*

◀ *Bijvoegsel van het weekblad Kuifje uit 1954 met reclame voor Stopcolor.*

▾ *Het doosje met de 8 rolletjes van* De Schat van Beersel.

Stopcolor verkocht ook gepersonaliseerde projectoren die mogelijk aangeboden werden samen met een stel rolletjes.

Dossray commercialiseerde de filmrolletjes in de twee talen. Ook de albums van Suske en Wiske (die in *Kuifje* waren verschenen) vielen onder deze overeenkomst. We hebben reeds doosjes gezien van *De Bronzen Sleutel*, *De Tartaarse Helm* en *De Schat van Beersel*. Van *De Bronzen Sleutel* zagen we nog geen Franstalige exemplaren, mogelijk omdat het album nog niet verschenen was (*La Clef de Bronze* verscheen pas in 1957).

De Kuifje-verhalen zaten ook in het Nederlandstalige aanbod. Daarbij werd op de filmrolletjes wél vermeld dat het product werd vervaardigd in samenwerking met Les Beaux Films van Parijs. Dit had wellicht te maken met de exploitatierechten.

▴ *Eén van de 10 rolletjes van* Het Geheim van de Eenhoorn.

▴ *Het doosje met de 8 rolletjes van* De Tartaarse Helm

Catalogus?

Welke verhalen er precies door Stopcolor werden aangeboden, hebben we nog niet kunnen achterhalen. Op basis van het serienummer konden we al een lijstje opstellen, maar dat is nog onvolledig. Zo kunnen we concluderen dat er minstens 25 verschillende uitgaven zijn. Uit advertenties in *Kuifje* konden we afleiden dat er een catalogus kon besteld worden, maar die is ons helaas nog niet in de schoot gevallen. Verder zijn we voorlopig niet geraakt, maar we hopen bijkomende informatie te verkrijgen naar aanleiding van dit artikel.

Stopcolor staakte zijn activiteiten wellicht in de loop van de jaren '60. Het procedé werd dan overgenomen door andere bedrijven, zoals De Schone Films / Les Beaux Films. Die maakten dan vergelijkbare producten, die weliswaar resulteerden in een groter aantal rolletjes.

▲ *Het rolletje met één van de grappen van Lambik uit het blad Kuifje*

▼ *De openingsscène van* De Tartaarse helm

▼ *De tabel met de informatie die we tot nu toe voorhanden hebben*

TITEL	TEKENAAR	# ROLLETJES	SERIENUMMER	OPMERKINGEN
De Schat van Scharlaken Rackham	Hergé	10	H-1-C-FL	ism Les Beaux films van Parijs
De 7 kristallen bollen	Hergé	10	H-2-C-FL	ism Les Beaux films van Parijs
Het Geheim van de Eenhoorn	Hergé	10	H-3-C-FL	ism Les Beaux films van Parijs
De Zonnetempel	Hergé	10	H-4-C-FL	ism Les Beaux films van Parijs
De Tartaarse Helm	Willy Vandersteen	8	B-1-C-FL	
De Dief van Bagdad	Laboratoria Dassonville (Jacques Laudy)	6	B-2-C-FL	
Het geheime wapen en De Klokken komen	Willy Vandersteen	1	B-3-C-FL	
Jagerslatijn en Eindelijk gerust	Willy Vandersteen	1	B-4-C-FL	
Meester Mus: wat een durf + de kleur was gevaarlijk	Bob De Moor	1	B-5-C-FL	
Bolleke en zijn hond Snolleke	Tibet	1	B-6-C-FL	
Stanley	Laboratoria Dassonville	1	B-7-C-FL	
Mermoz	Laboratoria Dassonville	1	B-8-C-FL	
De Bronzen Sleutel	Willy Vandersteen	8	B-10-C-FL	
In illo tempore	Paul Cuvelier	1	B-12-C-FL	
Alex de Onversaagde	Jacques Martin	7	B-13-C-FL	
De Chinees met de Rode Mantel	Raymond Reding	3	B-14-C-FL	
Meester Mus: de vliegende moto	Bob De Moor	1	B-18-C-FL	
De Paradijsvogel	Albert Weinberg	1	B-19-C-FL	
De Schat van Beersel	Willy Vandersteen	8	B-20-C-FL	
De mysterieuze Manukitah	Albert Weinberg	1	B-25-C-FL	

Eindelijk!

Verschijnt in oktober 2022 bij 't Vlaams Stripcentrum!

Na lange speurtochten en opzoekwerk in de meest hermetische stripcollecties, hebben we de Gordinne stripcatalogus klaar!

Een volledig overzicht van alle stripboeken verschenen bij de Luikse uitgeverij Gordinne: 232 pagina's in kleur met de afbeelding van alle covers!

De oplage is beperkt, bestel tijdig uw exemplaar op:
www.vlaamsstripcentrum.be

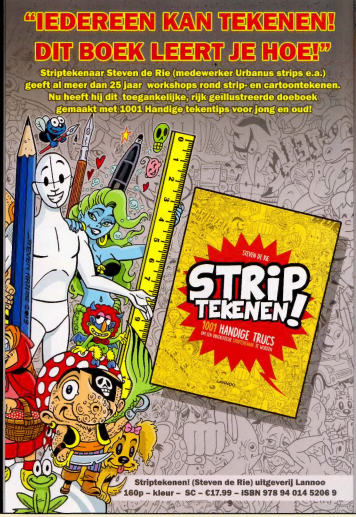
"IEDEREEN KAN TEKENEN!
DIT BOEK LEERT JE HOE!"
Striptekenaar Steven de Rie (medewerker Urbanus strips e.a.)
geeft al meer dan 25 jaar workshops rond strip- en cartoontekenen.
Nu heeft hij dit toegankelijke, rijk geïllustreerde doeboek
gemaakt met 1001 Handige tekentips voor jong en oud!
STRIP TEKENEN!
1001 HANDIGE TRUCS
Striptekenen! (Steven de Rie) uitgeverij Lannoo
160p – kleur – SC – €17.99 – ISBN 978 94 014 5206 9

Naar aanleiding van het artikel in *Stripkiosk* 11 over de mini-reclamestripboekjes van Moccona-koffie en Mokalux, ontvingen we van onze lezer Frank Van Nieuwenhuyzen een foto van twee gesealde Franse Mokalux-boekjes. Ze werden dus blijkbaar niet uitsluitend in sleutelhangers aangeboden. In de in *Stripkiosk* nr. 11 afgebeelde advertentie uit de Franse *Spirou* is er trouwens geen melding van sleutelhangers of gesealde varianten, alleen publiciteit voor de boekjes zelf. Het raadsel rond de sleutelhangers is dus nog niet opgelost, want vooralsnog hebben we geen duidelijke informatie hierover teruggevonden in de destijds verschenen advertenties in de Franse weekbladen. Werd de sleutelhangerversie in grote en de gesealde in kleine verpakkingen aangeboden? Wie zal het ons zeggen?

'Beroemde Mannen' een aanvulling

In de Franse stripcatalogus BDM van 2017-18 wordt wel vermeld dat ze zowel gesealde als in sleutelhangers te vinden zijn. De waarde van de boekjes in de hanger is dubbel zo hoog als een gesealde exemplaar. **(PM, MdL)**

Na jaren opzoekwerk...
Na veel bloed, zweet en tranen...
Dicht bij de wanhoop...

Maar de doorzetters winnen!

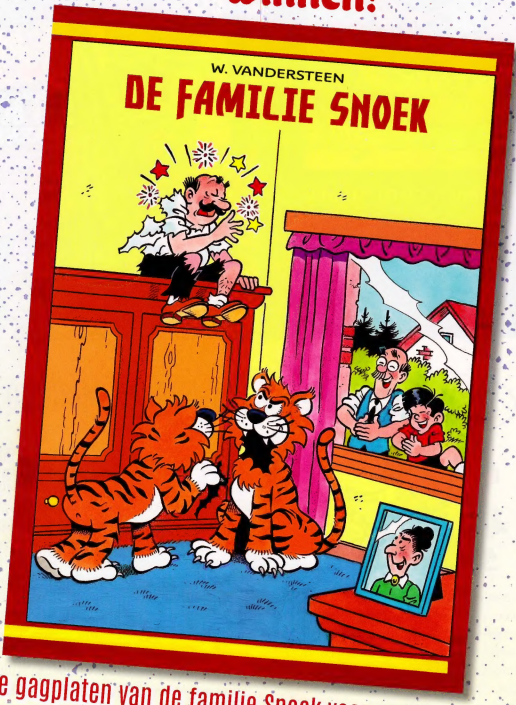

Nu, alle gagplaten van de familie Snoek voor TV-Ekspres in één album!

Alle informatie op de website:
www.vlaamsstripcentrum.be